



Arbeidsnotat
2018:2

Tidsbruksundersøkelse for universiteter og høyskoler

En kartlegging av tidsbruk blant vitenskapelig og faglig
tilsatte i 2016



Hebe Gunnes

NIFU

Arbeidsnotat
2018:2

Tidsbruksundersøkelse for universiteter og høyskoler

En kartlegging av tidsbruk blant vitenskapelig og faglig
tilsatte i 2016



Hebe Gunnes

Arbeidsnotat 2018:2

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 20551

Oppdragsgiver Norges forskningsråd
Adresse Postboks 564, 1327 Lysaker

Bilde Shutterstock

ISBN 978-82-327-0321-0
ISSN 1894-8200 (online)



Copyright NIFU: CC BY-NC 4.0

www.nifu.no

Forord

NIFU og NOKUT gjennomførte i 2017 Tidsbruksundersøkelsen og Underviserundersøkelsen i fellesskap. Undersøkelsen ble utført av NOKUT og inneholdt to deler. Den første delen dreide seg i hovedsak om en skjønnsmessig fordeling av arbeidstiden på ulike aktiviteter (Tidsbruksundersøkelsen), mens den andre delen omhandlet underviserens oppfatninger av kvalitet knyttet til ulike sider ved emner og studieprogrammer de underviser i (Underviserundersøkelsen).

Hovedmålet med Tidsbruksundersøkelsen er å innhente grunnlaget for beregninger av tid brukt på forskning og utviklingsarbeid (FoU) i FoU-statistikken for universiteter og høyskoler. Dette arbeidsnotatet dokumenterer prosessen med å innhente data, og presenterer hovedresultatene fra undersøkelsen.

Kaja Wendt, Hebe Gunnes og Susanne L. Sundnes har hatt ansvaret for utarbeidelsen av Tidsbruksundersøkelsen. Hebe Gunnes har sammenstilt og bearbeidet data fra undersøkelsen og har utarbeidet dette notatet.

NIFU vil takke alle som har medvirket til at Tidsbruksundersøkelsen har latt seg gjennomføre, herunder arbeidsgruppen i NOKUT, medlemmene i referansegruppen, ledelse og koordinatorene ved de enkelte lærestedene og ikke minst alle ansatte som har deltatt i undersøkelsen.

Oslo, 27.04.2018

Susanne L. Sundnes
Forskningsleder

Hebe Gunnes
Seniorrådgiver

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning	9
1.1 Bakgrunn og problemstillinger	9
1.2 Data og metode	12
1.3 Notatets oppbygging.....	16
2 Fagpersonalet i 2016	17
2.1 Stillingsstruktur ved universiteter og høyskoler	17
2.2 Stillingsstruktur blant respondentene i Tidsbruksundersøkelsen.....	19
3 Fordeling av arbeidstiden på ulike arbeidsoppgaver	21
3.1 Fordeling av arbeidstiden etter stillingsgruppe	22
3.2 Forskjeller i tidsbruk mellom fagområder.....	32
3.3 Forskjeller i tidsbruk mellom lærestedstyper	34
3.4 Endringer i tidsbruk over tid	35
4 Arbeidstidens lengde	39
4.1 Gjennomsnittlig arbeidstid	39
4.2 Kjønnsforskjeller i fordeling av arbeidstiden	42
5 Tidsbruksundersøkelser og FoU-statistikken	45
Referanser	49
Vedlegg	51
Tabelloversikt	71
Figuroversikt	72

Sammendrag

Tidsbruksundersøkelsen 2016 ble gjennomført våren 2017, sammen med NOKUTs Underviserundersøkelse. Hovedformålet med undersøkelsen er å kartlegge de vitenskapelig og faglig ansattes tidsbruk for å beregne FoU-andeler til bruk i den norske FoU-statistikken (statistikk over årsverk og utgifter til forskning og utviklingsarbeid) for landets universiteter og høyskoler. Undersøkelsen ble for første gang sendt til alle vitenskapelige og faglige stillinger, uavhengig av stillingsandel og finansiering, ved både statlige og private læresteder. Om lag 40 prosent av mottakerne svarte på undersøkelsen.

Fordeling av arbeidstiden

- Blant de faste vitenskapelige og faglige stillingene rapporterte professorene og dosentene om høyest andel FoU-tid, 31 prosent.
- Høyest gjennomsnittlig andel tid til FoU oppga stipendiatene (76 prosent), fulgt av postdoktorene (72 prosent).
- Høgskolelærere og universitets- og høgskolelektorer brukte mest tid på undervisning, 62 prosent, mens professorer og førsteamanuenser brukte mest tid på å veilede master- og PhD-studenter.
- Personale i førstestilling innenfor teknologi oppgir å bruke mindre tid til FoU enn de øvrige fagområdene, 20 prosent, samtidig som de hadde den høyeste andelen undervisningstid og tid brukt til faglig veiledning, totalt 60 prosent, Også professorer og universitets- og høgskolelektorer innenfor teknologi rapporterer om lavere andel FoU-tid enn ved øvrige fagområder.
- Det er kun mindre forskjeller i tidsbruk for professorene ved de ulike lærestedstypene, noe som tyder på at professorene har relativt like arbeidsvilkår. Professorer ved de fem eldste universitetene oppga den laveste gjennomsnittlige andelen tid brukt til FoU, 30 prosent, mens professorene ved de statlige høyskolene oppga den noe høyere andel, 34 prosent.
- Vi finner kun mindre endringer i tidsbruk i perioden 2000 til 2016. Det faste vitenskapelige og faglige personalet bruker mer tid til faglig veiledning av mastergrads- og PhD-studenter i 2016 enn tidligere, noe som har sammenheng med at antall studenter i disse gruppene har økt merkbart fra 2000 til 2016.

Samtidig rapporteres det om nedgang i tid bruk til utadrettede oppgaver, herunder formidling. De senere års organisatoriske endringer i UoH-sektoren fører til at det er vanskelig å sammenlikne FoU-andeler over tid.

Arbeidstidens lengde

- De vitenskapelige og faglige ansatte oppgir at de i gjennomsnitt jobber 44,7 timer i uka. Professorene jobber i snitt 48,8 timer, førsteamanuensene 45,1 timer, postdoktorene 44,4 timer og stipendiatene 43,9 timer. Dette er betydelig mer enn normen for statlige stillinger på 37,5 timer i uka.
- Antall arbeidstimer per uke har gått noe ned fra 2000 til 2016. I 2000 oppga det faste vitenskapelige personalet ved universitetene at de i gjennomsnitt jobbet 48,5 timer i uka. I AFIs tidsbruksundersøkelse fra 2010 var gjennomsnittlig ukentlig arbeidstid 47,6 timer, og i 2016 oppga denne gruppen at de jobbet 46,8 timer i uka.
- Kvinnelige professorer oppgir at de i gjennomsnitt jobber 1,4 timer mer i uka enn mannlige professorer. Samtidig oppgir mannlige postdoktorer at de jobber 2,2 timer mer per uke enn kvinnelige postdoktorer, og blant stipendiatene jobber mennene 1,5 timer mer enn kvinnene.
- Når kvinnelige stipendiater og postdoktorer jobber mindre enn sine mannlige kollegaer, er det først og fremst tid til FoU det blir mindre av. Andelen tid brukt til studentrelaterte aktiviteter er om lag den samme, samtidig bruker kvinnelige postdoktorer litt mer tid til administrasjon og utadrettede oppgaver enn de mannlige postdoktorene.
- Mannlige professorer bruker litt mer tid til undervisning enn de kvinnelige professorene, samtidig som kvinnene gjør litt mer enn mennene av alle andre arbeidsoppgaver; faglig veiledning, FoU, administrasjon og utadrettede oppgaver.

1 Innledning

Tidsbruksundersøkelser inngår som en sentral del av den norske FoU-statistikken, det vil si statistikk om utgifter til forskning og utviklingsarbeid, ved universiteter og høyskoler, NIFU har hatt ansvaret for utarbeidelse av FoU-statistikk i universitets- og høyskolesektoren siden 1960-tallet, og har gjennomført flere tidsbruksundersøkelser. Resultatene fra undersøkelsene blir brukt til å beregne FoU-andeler, som igjen brukes til å beregne utførte FoU-årsverk og FoU-lønn.

Dette arbeidsnotatet gir en oversikt over tidsbruk blant vitenskapelig og faglig ansatte ved landets universiteter og høyskoler i 2016. Vi undersøker også om tidsbruken har endret seg over tid ved å sammenholde resultatene med tilsvarende undersøkelser som er gjennomført tidligere. Arbeidsnotatet er basert på en spørreundersøkelse blant samtlige ansatte i vitenskapelige og faglige stillinger ved både statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner i Norge, som ble gjennomført i mai og juni 2017. Det foreliggende notatet beskriver resultatene fra *Tidsbruksundersøkelsen*,

1.1 Bakgrunn og problemstillinger

Hvordan bruker det vitenskapelige og faglige personalet ved landets universiteter og høyskoler sin arbeidstid? Hvor mye jobber de hver uke? Dette er de to mest sentrale spørsmålene dette arbeidsnotatet belyser. Arbeidsforhold, herunder eksterne og interne rammer, er med på å påvirke arbeidsoppgaver og fordeling av tidsressurser ved institusjonene, og vi vil derfor innledningsvis redegjøre kort for noen av disse forholdene.

Universitets- og høyskolesektoren har vært igjennom flere typer endringer på 2000- og 2010-tallet, hvor Kvalitetsreformen (St.meld nr. 7 2007-2008) medførte store endringer på undervisningssiden, og innføringen av resultatbasert basisfinansiering har hatt betydning for tid til FoU og formidling. AFI redegjør i sin rapport fra 2012 for flere av de sentrale strukturelle endringene før 2010 (Egeland og Bergene 2012), og nevner spesielt endringer i forsknings- og utdanningspolitikken. Antallet studenter har økt kraftig, og det har vært en stor vekst i antall ansatte. Mål- og resultatstyring er innført ved universiteter og høyskoler, og ledelsen ved

høyere utdanningsinstitusjonene har endret seg fra et kollegialt demokrati med valgte faglige ledere på alle nivåer, til ansatte ledere (Larsen 2007). Man øyner en internasjonal trend, der de vitenskapelig ansatte må ta hånd om stadig flere oppgaver, med økende arbeidspress og fragmentering av arbeidstiden som resultat (Bentley et al 2010).

2010-tallet har vært preget av strukturelle endringer. De senere årene har det blitt gjennomført flere fusjoner og omorganiseringer. Høgskoler har fusjonert med universiteter, med hverandre og med forskningsinstitutter. Implisitt i de strukturelle endringene ligger også en målsetning om å styrke kvaliteten på utdanningen og forskningen, gjennom blant annet «å samle ressursene på færre, men sterkere institusjoner» (St. meld. Nr. 18 2014-2015). I etterkant av fusjonene har man internt ved de nye lærestedene brukt tid på interne omorganiseringer, som gjerne har kommet i etterkant av selve fusjonen.

Det er ingen selvfølge at det vitenskapelige og faglige personalet ved de tidligere høgskolene skal ha samme fordeling på FoU-tid og undervisning som personer i tilsvarende stillinger ved de gamle universitetene. Dette har også en økonomisk side; skal mer tid brukes til FoU, må denne tas fra et sted, og noen må ta seg av undervisningen som eventuelt ikke blir dekket.

Universitetene og de fleste høgskolene er både utdannings- og forskningsinstitusjoner, noe som innebærer at de vitenskapelig og faglig ansatte blant annet skal drive med både forskning, formidling, undervisning og i varierende grad administrasjon. Det er ikke slik at de ansatte først og fremst er forskere, og dernest undervisere. I universitets- og høgskolesektoren er det ofte mangel på sammenhengende tid til forskning som løftes frem som problematisk. FoU-tiden må vike for andre arbeidsoppgaver (Egeland og Bergene 2012).

Prinsippet om forskningsbasert undervisning er lovfestet i Universitets- og høgskolelovens §1-3. Dette innebærer at alle vitenskapelige stillinger i prinsippet skal ha rett og plikt til å forske. En undersøkelse fra 2012 kartla institusjonenes hovedprinsipper for fordeling av FoU-tid (Forskerforbundet 2012), og fant at FoU-tid tildeles ulikt. Ved noen institusjoner har de ansatte faste andeler av arbeidstiden til henholdsvis forskning og undervisning, mens ved andre tildeles FoU-tid etter søknad. Tildelingsprinsippene er i ulik grad avtalesfestet, og flere rapporterer om lite midler til forskning utenom eksternt finansierte prosjekter. Vi har i Tidsbruksundersøkelsen ikke oversikt over hvilke rutiner lærestedene har for organisering av arbeidstid. Fokus er på hvordan de vitenskapelig og faglig ansatte faktisk bruker sin arbeidstid. Undersøkelsen er gjennomført på lærestedsnivå, og alle beregninger er gjort på overordnet nivå.

1.1.1 Internasjonale retningslinjer for FoU-statistikk

NIFU har siden 1960-tallet vært ansvarlig for produksjon av statistikk over ressurser til forskning og utviklingsarbeid (FoU-statistikk) i universitets- og høyskolesektoren (UoH-sektoren). Vi følger internasjonale retningslinjer for gjennomføring av FoU-statistiske undersøkelser som gis i OECDs «Frascati-manual» (OECD 2002, 2015)¹.

Et viktig element i FoU-statistikken er FoU-årsverk, det vil si hvor stor del av sin arbeidstid en forsker bruker til forskning og utviklingsarbeid. Et FoU-årsverk er i Frascati-manualen 5.49-50 definert som følger:

the ratio of working hours actually spent on R&D during a specific reference period (usually calendar year) divided by the total number of hours conventionally worked in the same period by an individual or a group. (...) No one person can account for more than one FTE.

Vi tar her utgangspunkt i antall årsverk hver enkelt vitenskapelig og faglig ansatt utfører², og ganger dette med en FoU-andel som viser hvor mye tid som gjennomsnittlig brukes til FoU ved hver stillingsgruppe, lærested og fagområde.

Frascati-manualen beskriver tidsbruksundersøkelser på individnivå som den mest presise metoden for å beregne FoU-andeler. En alternativ metode er å gjennomføre undersøkelsen på instituttnivå, ved at sentrale personer ved instituttene anslår de vitenskapelig og faglige ansattes fordeling av arbeidstiden på ulike arbeidsoppgaver. Forskernes egen vurdering av tidsbruk og administrativ ledelses estimat, basert på for eksempel arbeidsplaner, er to ganske forskjellige metoder som kan påvirke resultatet.

Når metode for tidsbruksundersøkelse velges, må det tas hensyn til mange faktorer, som tilgjengelige ressurser, ønsket kvalitet på statistikken, oppgavebyrden for respondenter og ikke minst nasjonale særtrekk. Ved valg av undersøkelsesopplegg må det også tas stilling til om man skal undersøke arbeidstidens fordeling gjennom et helt år, eller arbeidstid innenfor spesielle uker, og det må velges mellom totalundersøkelser og utvalgsundersøkelser. De ulike OECD-landene har valgt forskjellige metoder. I noen land gjennomføres årlige tidsbruksundersøkelser på individnivå, mens andre opererer med estimater.

I arbeidet med FoU-statistikken i Norge er tidsbruksundersøkelser på individnivå blant det vitenskapelige personalet en viktig del av beregningsgrunnlaget for statistikken. Undersøkelsene har vært gjennomført om lag hvert 10. år, og resultatene brukes til å estimere FoU-årsverk, som igjen påvirker FoU-lønn.

¹ Manualen ble revidert i 2015, og NIFU var involvert i utarbeidelsen av kapittelet om FoU i universitets- og høyskolesektoren.

² Database for høyere utdanning (DBH) samler årlig inn oversikt over årsverk utført ved norske universiteter og høyskoler. NIFU benytter samme datasett i FoU-statistikken.

1.1.2 Tidligere tidsbruksundersøkelser

Individbaserte tidsbruksundersøkelser blant det vitenskapelige personalet har vært en sentral faktor til høy kvalitet på FoU-statistikken for den norske UoH-sektoren. NIFU har gjennomført tidsbruksundersøkelser for personalet ved landets universiteter og statlige vitenskapelige høyskoler i 1981 (Kyvik 1983), 1991 (Kyvik og Enoksen 1992) og 2000 (Smeby 2001). I tillegg er det gjennomført tilsvarende undersøkelser ved de statlige høyskolene i 1997 (Kyvik og Skodvin 1998) og 2005 (Larsen og Kyvik 2006). AFI gjennomførte i 2011 en tidsbruksundersøkelse på individnivå blant det vitenskapelige/faglige personalet ved universiteter, statlige vitenskapelige høyskoler og statlige høyskoler (Egeland og Bergene 2012). Dette er første gang alle lærestedene var samlet i samme undersøkelse. NIFU samarbeidet med AFI forut for undersøkelsen, slik at spørsmål som hadde konsekvenser for beregningen av FoU-andeler til FoU-statistikken skulle bli mest mulig sammenlignbare med tidligere undersøkelser.

Ved universitetene har først og fremst professorer og førsteamanuenser motatt tidsbruksundersøkelsene, men etter hvert også andre stillingsgrupper. Tidsbruksundersøkelsen i de statlige høyskolene ble sendt til alt vitenskapelig og faglig personale, også høyskolelærerne. Stipendiatene ble først inkludert i tidsbruksundersøkelsen i 2016, men det ble gjennomført en egen undersøkelse av stipendiatenes tidsbruk i 1999 (Nordgård 1999).

Deltakelsen i tidsbruksundersøkelsene har vært høy. Høyskoleundersøkelsen fra 2005 hadde en total svarprosent på 61. Svarene varierte imidlertid fra 75 prosent av førstelektorene og 58 prosent av høyskolelektorene. I den siste universitetsundersøkelsen fra 2000 var den totale svarprosenten 60, og varierte mellom 64 prosent for professorene og 47 prosent for amanuensene. AFIs tidsbruksundersøkelse endte med en svarprosent på 24, og varierte mellom 7 og 41 prosent ved de deltakende institusjonene. Svarprosenten var for lav til at det var mulig å beregne FoU-andeler med den detaljeringsgraden NIFU trenger i FoU-statistikken. NIFU så seg derfor nødt til å gjennomføre en egen tidsbruksundersøkelse på instituttnivå for 2011. Vi sendte ut spørreskjema til instituttleder/kontorsjef ved universiteter, vitenskapelige høyskoler og enkelte statlige høyskoler, og ba om estimat for tidsbruk i ulike stillinger. Svarprosenten i denne undersøkelsen endte på 69 prosent, og ble supplert med AFIs undersøkelse, slik at vi oppnådde det detaljnivået vi måtte ha for å beregne FoU-andeler (Gunnes og Wendt 2013).

1.2 Data og metode

Tidsbruksundersøkelsen baserer seg på et spørreskjema som ble sendt på e-post til alle vitenskapelig og faglig ansatte ved landets universiteter og høyskoler i mai 2017. Spørreskjemaet var nettbasert, og en unik lenke til spørreskjemaet ble sendt

ut til alle potensielle respondenter. Tidsbruksundersøkelsen ble slått sammen med NOKUTs underviserundersøkelse av hensyn til effektivisering og mindre belastning på respondentene. NOKUT stod for kontakt med lærestedene forut for undersøkelsen, innsamling av e-post-adresser og innsamlingen av data. NIFU har stått for utformingen av spørsmålene i Tidsbruksundersøkelsen, samt analyse av datamaterialet i etterkant. Resultatene fra Underviserundersøkelsen forelå i januar 2018 (Lid et. al. 2018).

Tidsbruksundersøkelsen er gjennomført etter organisasjonsstrukturen i 2017, og resultatene gjengis på lærestedsnivå. Dette innebærer at vi ikke kan se på «interne» forskjeller i tidsbruk mellom stillinger ved de ulike deler av de fusjonerte lærestedene. Det medfører også utfordringer med å lage tidsserier, noe vi kommer tilbake til.

1.2.1 Utforming av spørreskjemaet

Spørreskjemaet for Tidsbruksundersøkelsen og Underviserundersøkelsen var delt i fire deler. Først en innledende del med sikte på å hente inn bakgrunnsopplysninger om respondenten som er nødvendige for beregning av FoU-andeler i FoU-statistikken, herunder hovedstilling og fagområdetilknytning. Deretter fulgte en egen modul for Tidsbruksundersøkelsen, se vedlegg II, og en modul for NOKUTs Underviserundersøkelse. Avslutningsvis ble respondentene bedt om å samtykke til hvorvidt data fra Tidsbruksundersøkelsen og Underviserundersøkelsen kunne sammenstilles med bakgrunnsopplysninger³ innhentet fra lærestedene.

Respondentene ble bedt om å fordele arbeidstiden på følgende kategorier:

- Undervisning ved egen institusjon
- Faglig veiledning av mastergrads- og doktorgradsstudenter
- Forskning og utviklingsarbeid (FoU)
- Administrasjon
- Museumsvirksomhet
- Kunstnerisk virksomhet
- Utadrettede oppgaver
- Profesjonell yrkesutøvelse

Respondentene ble bedt om å anslå en prosentvis fordeling av sin arbeidstid i 2016, og har gjort egne, skjønnsmessige vurderinger av valgene. De har gjort dette etter hukommelsen, og resultatene gjengir den enkeltes oppfatning av hva arbeidstiden ble benyttet til, ikke nødvendigvis hvordan tiden reelt ble anvendt. Vi antar at så fremt feiloppfatningene ikke systematisk går i én retning, vil gjennomsnittstallene for større grupper av personer gi et godt bilde av tidsbruken.

³ Bakgrunnsopplysninger omfatter kjønn, alder, stilling (kode og tekst) og stillingsprosent per mai 2017, samt for noen læresteder også opplysninger om fakultetstilhørighet.

Merk også at oppgitt tidsbruk ikke nødvendigvis er i samsvar med arbeidsplaner ved lærestedene, eller allokerte ressurser, da vi har bedt respondentene om å oppgi faktisk tidsbruk relatert til arbeidsoppgavene, også det som foregår utenfor ordinær arbeidstid. Vi vet imidlertid ikke hvilke arbeidsoppgaver som er utført innenfor normalarbeidstiden, og hvilke som er utført i helger og på kvelder. Tilbakemeldingene i undersøkelsens fritekstfelt gir imidlertid en pekepinn.

1.2.2 Innsamling av data

Tidsbruksundersøkelsen er en fullskalaundersøkelse som ble sendt til alle vitenskapelig og faglig tilsatte ved norske universiteter, vitenskapelige høyskoler, statlige høyskoler og private høyskoler med statsstøtte. Det er første gang alle typer institusjoner, og alle stillingsnivåer, er inkludert i undersøkelsen.

NOKUT hadde kontakten med institusjonene; de sendte ut informasjon om undersøkelsen og innhentet e-post-adresser til institusjonene. Det var også NOKUT som hadde hovedansvar for layout i spørreskjemaet, bruk av spørreskjemaverktøy og utsendelse av selve undersøkelsen. NOKUT og NIFU delte på oppfølgingen av respondentene, ut ifra hva spørsmålet gjaldt. Respondentene kunne velge å besvare undersøkelsen på bokmål, nynorsk og engelsk. Detaljert informasjon om datainnsamling og listegrunnlag finnes i NOKUTs rapport fra Underviserundersøkelsen (Lid et al 2018).

Undersøkelsen ble sendt til 25 604 respondenter. Noen av epostene var ikke valide, og personene ble tatt ut av undersøkelsen. Det samme gjelder de som ga beskjed om at de ikke ønsket å delta. Totalt 22 205 personer var aktuelle for Tidsbruks- og/eller Underviserundersøkelsen. I alt 8 570 personer besvarte hovedspørsmålet i Tidsbruksundersøkelsen, hvor arbeidstiden fordeles på ulike kategorier. Dette gir en svarprosent på nær 40 prosent.

NIFU har kvalitetssikret og «vasket» besvarelsene, det vil si korrigert unøyaktigheter hvis mulig, og fjernet ufullstendige svar. Selv om det uttrykkelig stod i spørreskjemaet at arbeidstiden skulle fordeles prosentvis på de ulike kategoriene, og at dette skulle summeres til 100, var dette ikke tilfelle for om lag 10 prosent av respondentene. Vi identifiserte noen gjennomgående feilkilder:

- Avrundingsfeil – prosentene summerte til 99 og 101.
- Tidsbruksprosentene summerte til stillingsandel, ikke til 100. Her er tidsbruken justert forholdsmessig.
- Tidsbruksandelene summerte til mer enn 100 prosent, ettersom respondentene har lagt til grunn at de jobber mer enn full stilling. Her er tidsbruken justert forholdsmessig.

- Flere respondenter hadde misforstått kategorien «profesjonell yrkesutøvelse», og lagt inn 100 prosent her, i tillegg til å fordele arbeidstiden på øvrige kategorier, slik at tidsbruksandelene summerte seg til 200.

Feilkildene i punktlisten ble korrigert. Der det ikke var mulig å identifisere årsaken til avviket fra 100 prosent, er besvarelsen tatt ut av analysene. Vi har også tatt ut personer som oppga at de ikke var tilsatt ved institusjonen i 2016 (e-postlistene ble innhentet i april/mai 2017). Personer som var tilsatt deler av 2016, og som har fordelt tidsbruk for den perioden de var tilsatt, er tatt med i analysene.

I spørreskjemaets del 1 ble respondentene bedt om å krysse av hvilken stilling de hadde og hvilket fagområde de forsket innenfor. Flere hadde unnlatt å oppgi stilling eller fagområde. Der respondentene hadde samtykket til sammenstilling med bakgrunnsdata, ble manglende opplysninger hentet derfra. Respondenter som mangler opplysninger om stilling og/eller fagområde, er tatt ut av analysen.

Respondentene ble bedt om å oppgi hvor mange timer de arbeidet i gjennomsnitt hver uke. Her var det store variasjoner i svarene. Mange av respondentene jobber deltid og har svart med utgangspunkt i dette. Vi har derfor benyttet bakgrunnsopplysningene og har tatt ut alle som jobber deltid eller der opplysninger om heltid/deltid manglet. De som har reservert seg mot kobling av bakgrunnsopplysninger, er ikke med i dette utvalget. Enkelte av respondentene har oppgitt hvor mange timer de har jobbet hvert år (1950 timer i året gir 37,5 timer i uka), mens andre igjen har oppgitt antall timer per dag. I flere tilfeller var det mulig å identifisere, via kommentarfeltet, hva vedkommende hadde tenkt, slik at vi regnet om det oppgitte timeantallet til antall timer i uka. Flere av svarene med avvik var ikke mulig å finne utav, og disse er tatt ut av analysene.

Vi har i tillegg identifisert to aspekter ved spørreskjemaet som gjør det vanskelig å sammenligne denne tidsbruksundersøkelsen med tidligere undersøkelser. I spørsmålet om FoU-aktivitetens fagområde, ble valget «hadde ikke FoU i 2016» lagt inn. Denne formuleringen var uheldig, da vi ønsket opplysninger om tidsbruken også for de som ikke hadde FoU, koblet til fagområde. Der det var mulig, er opplysninger om fagområde hentet fra bakgrunnsopplysningene⁴, men vi måtte underkjenne noen besvarelser på bakgrunn av dette.

Tidligere ble undersøkelsen kun sendt til personer som var lønnet over lærestedenes basisbevilgninger, slik at forskningsrådsfinansiert personale og personale finansiert av andre eksterne kilder var holdt utenfor. Denne gangen ble undersøkelsen sendt til alle, uavhengig av finansiering. Respondentene ble heller ikke bedt om å oppgi om stillingen var helt eller delvis eksternt finansiert. Finansiering av stillingen kan ha noe å si for hvilken type kontrakt man har med lære-

⁴ Personer tilsatt ved et humanistisk fakultet har fått fagkode innenfor humaniora, det samme gjelder samtlige respondenter ved Norges musikkhøgskole.

stedet, for eksempel er det muligens vanligere med 4-årige kontrakter med undervisningsplikt for stipendiater finansiert av lærestedet, enn for stipendiater finansiert av eksterne midler. Vi antar også at det er større sannsynlighet for at forskere og postdoktorer finansiert over basisbevilgningen har undervisning og veiledning som en del av stillingen, enn hvis de er finansiert av eksterne midler. For selve tidsbruksundersøkelsen får ikke dette noen umiddelbare konsekvenser, men man må være oppmerksom på dette ved sammenligning med tidligere undersøkelser.

Hvem er det som ikke har svart på undersøkelsen, og hvorfor har de ikke svart? NOKUT har i sin rapport fra Underviserundersøkelsen gjennomført en frafallsanalyse (Lid et. al 2018 kapittel 3.2). De finner at det blant respondentene er en noe høyere andel kvinner, fast ansatte og heltidsansatte sammenlignet med alle som mottok undersøkelsen, men at distribusjon etter stilling er relativt lik. Om lag 60 prosent av de som fikk tilsendt tidsbruksundersøkelsen, valgte å ikke svare på spørreskjemaet. Både NIFU og NOKUT fikk tilbakemeldinger underveis om at flere med lav stillingsprosent, eller som hadde II-stilling, ikke ønsket å svare, da de anså at undersøkelsen ikke var relevant for dem. Også flere nyansatte i 2017 ga tilbakemelding om at de ikke hadde noe å bidra med. NOKUTs frafallsanalyse indikerer at de som svarte på Underviserundersøkelsen, utgjør et representativt utvalg av den totale populasjonen, og det samme kommer vi til for Tidsbruksundersøkelsen.

1.3 Notatets oppbygging

Innledningsvis har vi redegjort for tidsbruksundersøkelser som metode i FoU-statistikksammenheng, tidligere tidsbruksundersøkelser, samt innsamling av data til Tidsbruksundersøkelsen.

I kapittel 2 ser vi på forskerpopulasjonen ved universiteter og høyskoler i Norge, samt om respondentene i tidsbruksundersøkelsen er representative for den totale populasjonen av vitenskapelig og faglig personale. Tredje kapittel presenterer resultatene fra Tidsbruksundersøkelsen på stillings-, fagområde- og institusjonsnivå, mens kapittel 4 handler om arbeidstidens lengde. I siste kapittel ser vi nærmere beregning av FoU-koeffisienter.

Merk at NIFU i forbindelse med utarbeidelsen av FoU-statistikken er mest opptatt av tid brukt til FoU. Dette arbeidsnotatet vil derfor, naturlig nok, fokusere mest på FoU-tiden.

2 Fagpersonalet i 2016

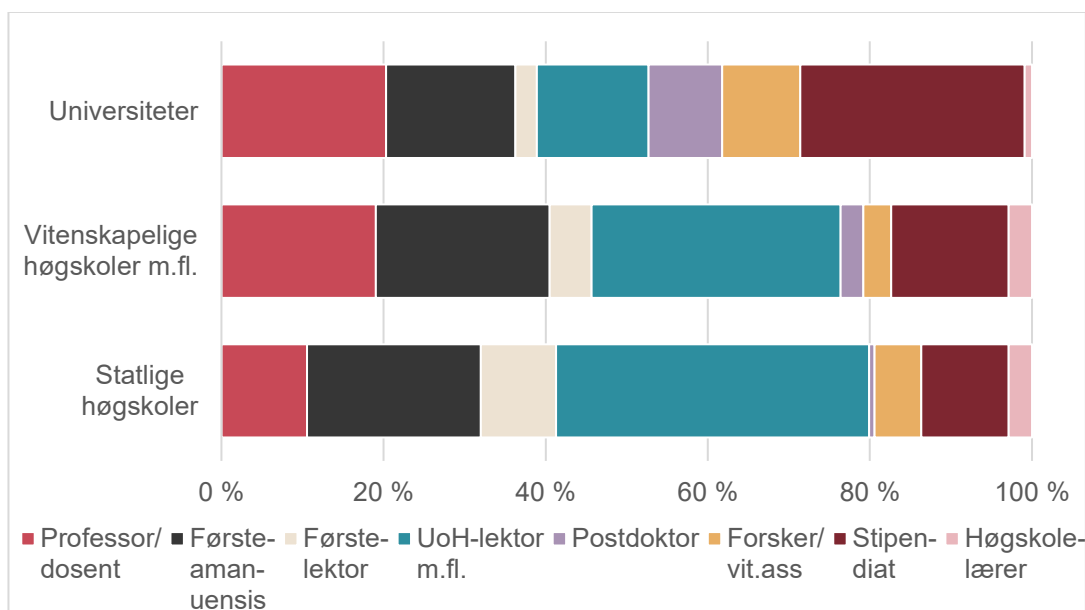
I dette kapitlet redegjør vi for sammensetningen av det vitenskapelige og faglige personalet ved norske universiteter og høyskoler høsten 2016. Avslutningsvis i kapitlet ser vi på forholdet mellom totalpopulasjonen og respondentene i Tidsbruksundersøkelsen.

2.1 Stillingsstruktur ved universiteter og høyskoler

Norske universiteter og høyskoler har en todelt stillingsstruktur, hvor det ene «sporet» er forskningsorientert, mens det andre er rettet mot undervisning (Frølich et al 2018). Universitetene har tradisjonelt hatt flest forskningsorienterte stillinger, mens høyskolene har flest av de undervisningsorienterte stillingene. Dette bildet har de senere årene endret seg noe.

I overkant av 22 000 personer var tilsatt i vitenskapelige og faglige stillinger ved norske universiteter og høyskoler per 01.10.2016. Flertallet av disse var tilsatt ved et av landets åtte universiteter, se tabell 2.1. Vi ser at tre fjerdedeler av landets 4 065 professorer var tilknyttet et universitet, mens det var om lag like mange professorer ved de statlige høyskolene som det var ved de vitenskapelige høyskolene.

Postdoktorstillinger finnes primært ved institusjoner som har rett til å tildele doktorgrad. Det er derfor ikke så overraskende at over 90 prosent av postdoktorene er tilsatt ved et universitet. Også for stipendiatene er det store flertallet, over 80 prosent, tilsatt ved et universitet.



Figur 2.1 Vitenskapelige/faglige stillinger ved universiteter og høyskoler¹ i Norge i 2016² etter stilling³ og lærestedstype. Prosent.

¹Vitenskapelige høyskoler m.fl. omfatter Norges Handelshøyskole, Norges musikkhøyskole, Norges idrettshøyskole, Arkitektur- og designhøyskolen i Oslo, Høyskolen i Molde, Handelshøyskolen BI, VID vitenskapelige høyskole, Det teologiske menighetsfakultet, NLA høyskolen, Dronning Mauds minne, Kunsthøyskolen i Oslo, Politihøyskolen, Forsvarets høyskole, UNIS, Lovisenberg diakonale høyskole, Westerdal Oslo ACT, Høyskolen Kristiania, Bergen arkitekthøyskole, Ansgar Teologiske Høyskole, Barratt Due musikk institutt, Fjellhaug Internasjonale Høyskole, Høyskolen for landbruk og bygdeutvikling, Høyskolen Diakonova, Høyskolen for Ledelse og Teologi, Norges Dansehøyskole og Rudolf Steinerhøyskolen.

²Vi har lagt 2017-organiseringen av lærestedene til grunn i tabellen. OsloMet, tidligere Høyskolen i Oslo og Akershus, er derfor kategorisert som statlig høyskole i dette arbeidsnotatet.

³Universitets- og høyskolelektor m.fl. omfatter også amanuensis, faglige ledere (instituttleder og dekan) og spesialiststillinger tilknyttet profesjonsutdanningene.

Kilde: NIFU

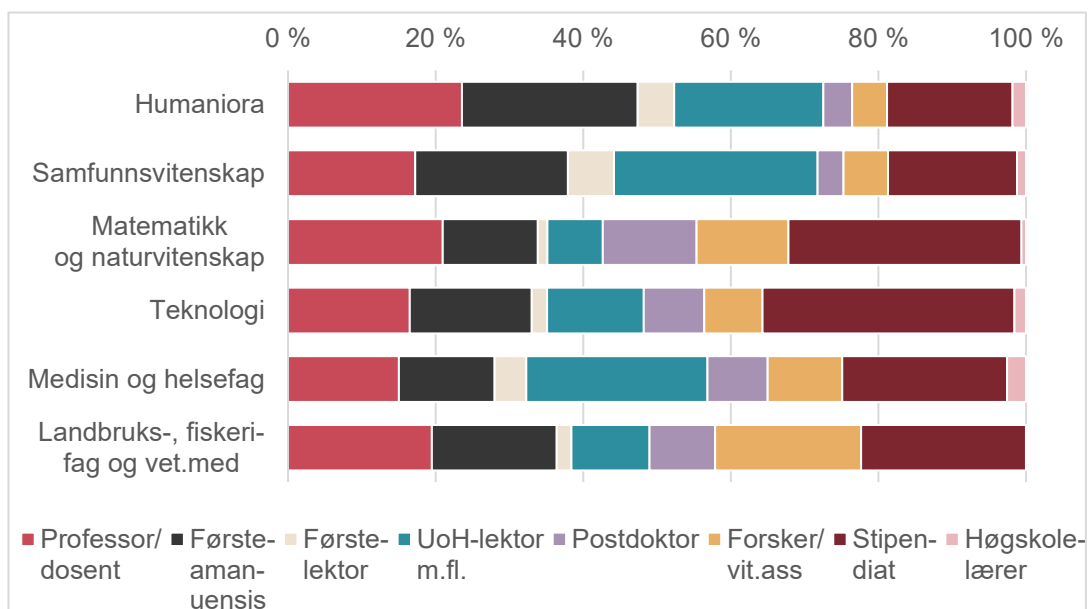
Grunnlagstabell for figur 2.1 finnes som vedleggstabell V.1.

Universitetene hadde den høyeste andelen professorer i 2016, i overkant av 20 prosent, og samtidig den høyeste andelen stipendiater (28 prosent) av de tre lærestedstypene. Totalt utgjorde personer i førstestilling om lag 40 prosent av det vitenskapelige og faglige personalet ved universitetene. Vitenskapelige høyskoler m.fl. har omtrent samme andel professorer som universitetene, men en betydelig lavere andel stipendiater, postdoktorer og forskere. De statlige høyskolene hadde den høyeste andelen av personalet i høyskolelektorstilling og samtidig den laveste andelen professorer og stipendiater.

Stillingsstrukturen varierer med fagområde. Figur 2.1 viser at humaniora hadde den høyeste andelen professorer i 2016, nær en fjerdedel. Nest høyest andel professorer finner vi innenfor matematikk og naturvitenskap. Teknologi hadde lavest andel professorer, 15 prosent, men dette fagområdet hadde til gjengjeld den

høyeste andelen stipendiater. Her var over en tredjedel av det vitenskapelige/faglige personalet i stipendiatstilling. Også matematikk og naturvitenskap hadde en relativt høy andel stipendiater, 32 prosent.

MNT-fagene og landbruks-, fiskerifag og veterinærmedisin har i større grad tradisjon for å jobbe i forskergrupper, som involverer stipendiater, postdoktorer og forskere, enn hva tilfellet er for humaniora og samfunnsvitenskap. Dette gjenspeiler seg i figuren ved at disse fagområdene har en høyere andel av dette personalet. Også innenfor medisin og helsefag er det tradisjon for å jobbe i forskergrupper, men her foregår en stor del av forskningen ved helseforetakene, som ikke er inkludert i denne fremstillingen. Profesjonsutdanningene har høyt innslag av universitets- og høyskolelektorer blant sitt personale (se Frølich et. al 2016), noe som spesielt vises for samfunnsvitenskap og medisin og helsefag.



Figur 2.2 Stillingsstruktur etter fagområde i 2016.

Kilde: NIFU

2.2 Stillingsstruktur blant respondentene i Tidsbruksundersøkelsen

Totalt svarte 8 570 personer på Tidsbruksundersøkelsen i 2017. Noen av disse svarene ble av ulike grunner underkjent, se kapittel 1.2.2, slik at analysene omfatter 8 467 respondenter. Tabell 2.2 viser fordeling av respondenter på stilling og undersøker hvorvidt fordelingen er representativ for den totale populasjonen av vitenskapelig og faglig personale. Vi har tatt ut professor II fra denne tabellen. NOKUT har gjort en tilsvarende sammenstilling for sine respondenter i Underviserundersøkelsen.

Tabell 2.1 Antall respondenter i Tidsbruksundersøkelsen og relativ fordeling på stilling for disse, samt tilsvarende fordeling av personalet ved universiteter og høyskoler i Norge i 2016.

	Antall respondenter	Andel av alle respondentene (%)	Andel av totalt vitenskapelig/faglig personale (%)
Professor	1 662	20 %	18 %
Dosent	96	1 %	1 %
Leder	53	1 %	1 %
Førsteamanuensis	1 897	23 %	18 %
Førstelektor	479	6 %	4 %
Amanuensis	36	0 %	1 %
Spesialiststilling	25	0 %	1 %
Høgskolelektor	859	10 %	10 %
Universitetslektor	672	8 %	8 %
Postdoktor	490	6 %	7 %
Forsker	321	4 %	4 %
Stipendiat	1 653	20 %	24 %
Vitenskapelig assistent	39	0 %	1 %
Høgskolelærer	101	1 %	2 %
Totalt	8 383	100 %	100 %

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen/Forskerpersonalregisteret

Vi ser at professorer, førsteamanuenser og førstelektorer er noe overrepresentert blant respondentene i forhold til i den totale populasjonen. Samtidig er det en underrepresentasjon for de midlertidige stillingene, som stipendiat og postdoktor. En medvirkende årsak til forskjellene er at Forskerpersonalregisteret er oppdatert per 01.10.2016, mens adresselistene til Tidsbruksundersøkelsen er innhentet per april/mai 2017.

Vår overordnede vurdering av fordelingen av respondenter etter stilling, er at disse utgjør et representativt utvalgt av den totale populasjonen av vitenskapelig og faglig personale ved norske universiteter og høyskoler.

3 Fordeling av arbeidstiden på ulike arbeidsoppgaver

I dette kapitlet presenterer vi hovedresultatene fra Tidsbruksundersøkelsen. Vi ser nærmere på hvordan respondentene oppgir å bruke sin arbeidstid, og på forskjeller mellom stillinger, fagområder og lærestedstyper. Vi vil også se resultatene fra årets tidsbruksundersøkelse i sammenheng med tidligere tidsbruksundersøkelser. Respondentene ble i undersøkelsen bedt om å fordele arbeidstiden sin på åtte underkategorier (spørsmålene, med forklaring, er gjengitt i vedlegg II). Fordelingen gjelder hele kalenderåret, ikke bare undervisningsterminene. Eventuell forskningstermin skal inngå i anslaget,

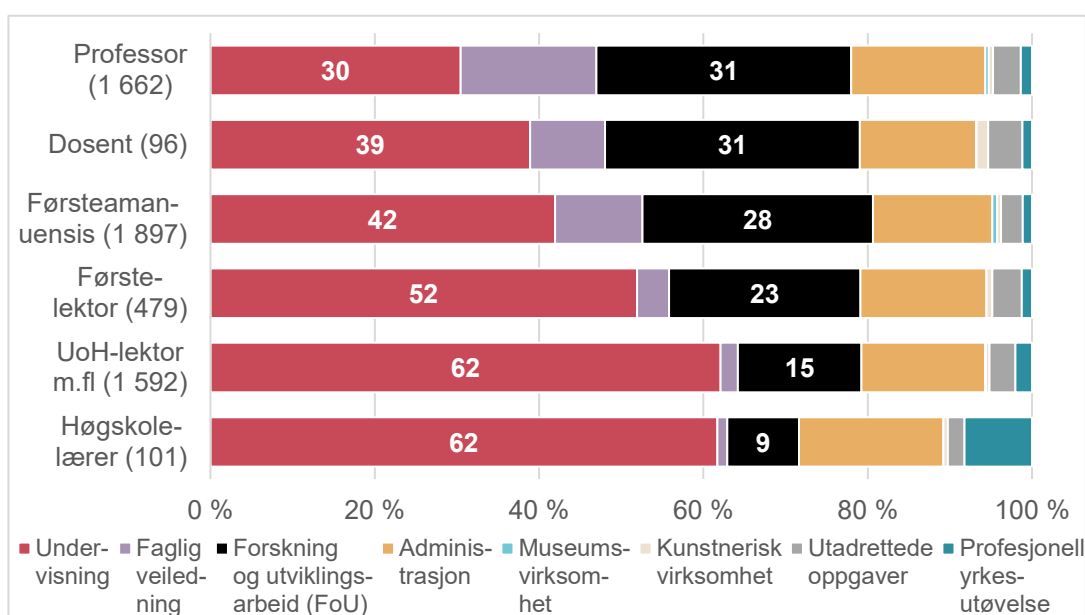
Tidsbruksundersøkelsen omfatter alt vitenskapelig og faglig personale ved universiteter og høyskoler i Norge, uavhengig av stillingsandel og finansiering. Innledningsvis i undersøkelsen ba vi respondentene om å oppgi hvilken hovedstilling de hadde høsten 2016, samt hvilket fagområde deres FoU-virksomhet i hovedsak foregikk innenfor. I tillegg lå opplysninger om lærested implisitt i undersøkelsen.

Stillingskategoriene som inngår i undersøkelsen har til dels svært ulik fordeling av arbeidstiden, og vi har derfor ikke utarbeidet noen overordnet, gjennomsnittlig fordeling for sektoren.

Respondentene fikk mulighet til å legge inn kommentarer til fordelingen på arbeidsoppgaver i et fritekstfelt. Nær 15 prosent benyttet muligheten til å kommentere. Flertallet av disse oppga at de hadde jobbet deltid, vært sykmeldte, hadde permisjon eller ikke hadde vært ansatt hele året (og kun svarte for deler av året), eller de hadde en ekstraordinær arbeidssituasjon i 2016. Mange benyttet anledningen til å kommentere mer generelle forhold rundt fordeling av arbeidstiden og hvor mye de jobbet i løpet av et år. De mer generelle kommentarene er samlet i vedlegg IV, men vi vil også bruke noen av tilbakemeldingene i dette kapitlet.

3.1 Fordeling av arbeidstiden etter stillingsgruppe

Vi velger i dette arbeidsnotatet å dele inn i to hovedgrupper av stillinger; a) faste vitenskapelige og faglige stillinger (professor, dosent, førsteamanuensis, førstelektor, universitets- og høyskolelektor m.fl. og høyskolelærer og b) midlertidige stillinger med høy andel FoU (postdoktor, forsker, doktorgradsstipendiat og vit.ass.). I den første gruppen har alle undervisning som en del av stillingen. Hvorvidt personer i disse stillinger utfører FoU varierer, men alle ansatte i førstestilling har som hovedregel en FoU-komponent i sin stilling.



Figur 3.1 Fordeling av arbeidstid ved universiteter og høyskoler i 2016 for utvalgte faste vitenskapelige og faglige stillinger¹. Prosent.

¹Universitets- og høyskolelektor m.fl. omfatter her amanuensis og spesialiststillinger tilknyttet profesjonsutdanningene

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen

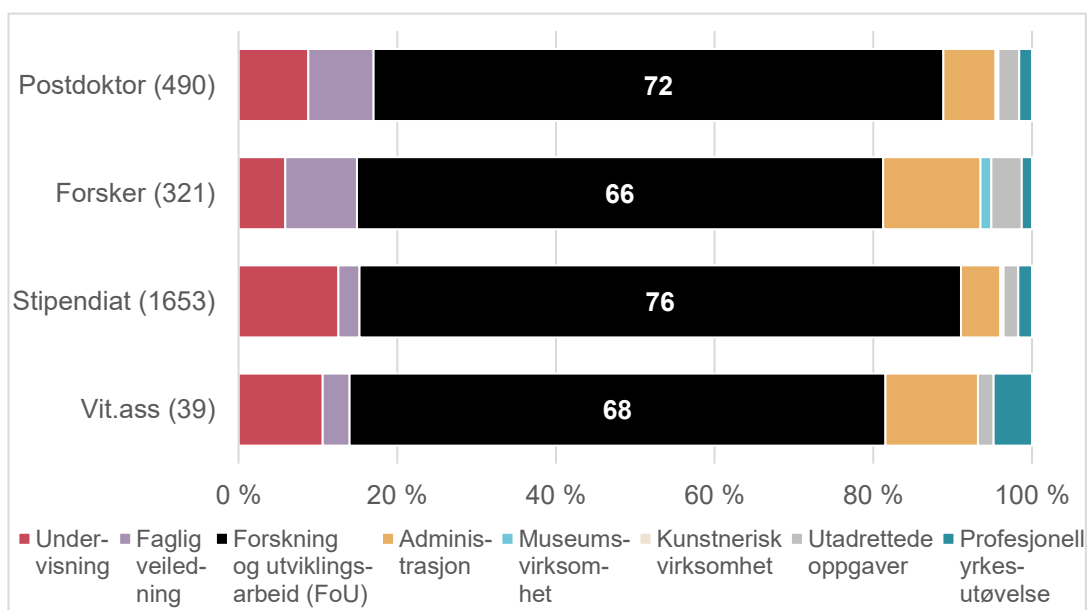
Figur 3.1 viser gjennomsnittlig fordeling av arbeidstiden i 2016 for de faste vitenskapelige og faglige stillingene. Ikke overraskende bruker høyskolelærere og universitets- og høyskolelektorene, som her også omfatter amanuensis og spesialiststillinger tilknyttet profesjonsutdanningene, mest tid til undervisning. Dette er stillinger som ikke krever doktorgrad, og som i all hovedsak har lav andel tid avsatt til FoU. Ettersom disse stillingene ikke krever doktorgrad, bruker de ansatte lite av sin arbeidstid til veiledning av master- og doktorgradsstudenter.

Lavest andel tid brukt på undervisning har professorene, fulgt av dosentene og førsteamanuenser. Professorene og dosentene har oppgitt samme andel FoU-tid, men professorene bruker betydelig mer tid til faglig veiledning enn dosentene. Det samme gjelder for førsteamanuensene.

Professor, dosent og førsteamanuensis har oppgitt høyest andel FoU-tid, alle rundt 30 prosent. Førstelektorene oppgir en noe lavere FoU-andel, 23 prosent. Over 90 prosent av professorene, og 88 prosent av førsteamanuensene, stod i 2016 oppført med en doktorgrad i Forskerpersonalregisteret. Det samme gjaldt 30 prosent av dosentene og 8 prosent av førstelektorene. Det er ikke overraskende at personer med forskerutdanning oppgir å bruke mest tid til FoU.

Andelen tid brukt til administrasjon er relativt lik blant stillingene med høy undervisningsandel og varierer mellom 14 og 18 prosent. Dosenter og førstelektorer brukte mest tid på utadrettede oppgaver, herunder foredrag, arbeid med lærebøker, populærvitenskapelig virksomhet, medlemskap i styrer, komiteer, evaluerings- og bedømmelsesoppdrag, samt undervisning, veiledning, eksamensarbeid og arbeid med studieplaner ved andre institusjoner, om lag 4 prosent i gjennomsnitt. Professorer og førsteamanuenser brukte 3 prosent av arbeidstiden til utadrettede oppgaver.

Høgskolelærerne skiller seg ut med den høyeste andelen av arbeidstiden brukt til profesjonell yrkesutøvelse. Mange av høgskolelærerne har utdanning på bachelornivå i fag som for eksempel sykepleie og andre helsefag, og det er naturlig at disse også jobber innenfor fagfeltet sitt.



Figur 3.2 Fordeling av arbeidstid ved universiteter og høgskoler i 2016 for utvalgte midlertidige stillinger. Prosent.

¹Universitets- og høgskolelektor m.fl. omfatter her amanuensis og spesialiststillinger tilknyttet profesjonsutdanningene

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen

Postdoktor, forskerstillinger, stipendiater og vitenskapelige assistenter, oppga alle en høy FoU-andel i stillingen i 2016. Figur 3.2 viser at ansatte i disse stillingene

brukte to tredjedeler eller mer av arbeidstiden til FoU. Høyest andel FoU-tid hadde stipendiatene.

I gjennomsnitt oppgir stipendiatene at de brukte 13 prosent av arbeidstiden til undervisning ved egen institusjon. Flertallet at stipendiatene har 3-årige kontrakter (Thune et.al 2017), men det er også flere med fireårige kontrakter og undervisningsplikt. Lavest andel tid til undervisning av de midlertidige stillingene oppgir forskerne. Disse er da også primært ansatt i tilknytning til forskningsprosjekter. Det samme gjelder postdoktorene. Men om postdoktorene skal nå opp i konkurransen om utlyste førsteamanuensis-stillinger, må de ha undervisningserfaring. Av 490 postdoktorer som deltok i Tidsbruksundersøkelsen, svarte litt over halvparten at de underviste i 2016. Tilsvarende gjaldt 30 prosent av forskerne.

Samtidig oppga både postdoktorene og forskerne at de brukte litt under 10 prosent av arbeidstiden på faglig veiledning. En tredjedel av forskerne og 60 prosent av postdoktorene veiledet master- eller doktorgradsstudenter i 2016. En fjerdedel av stipendiatene hadde veiledet mastergradsstudenter dette året.

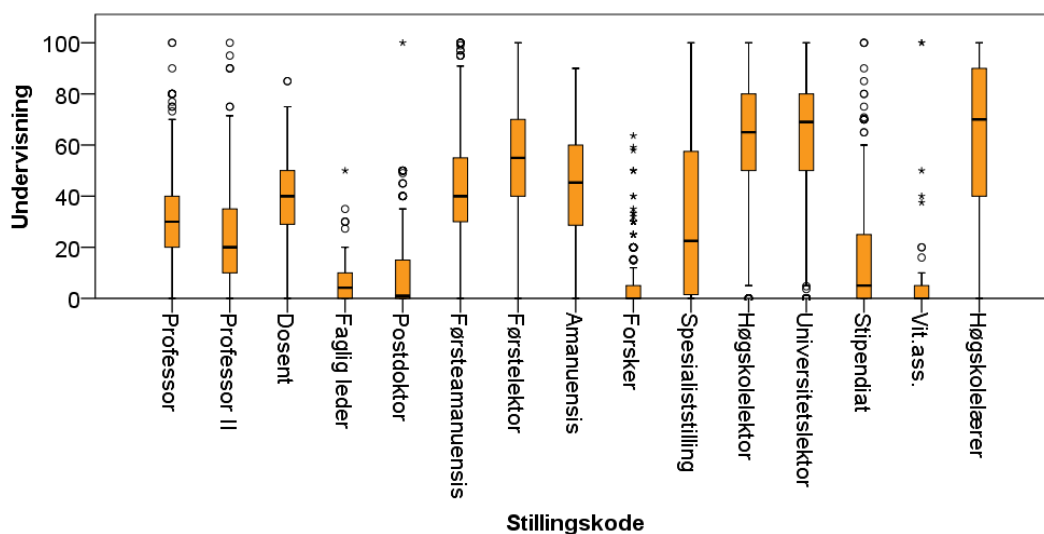
Vi har laget tabeller med tidsbruk for personale i førstestilling og professorer ved universitetene og utvalgte høyskoler, se vedleggstabell V.2 og V.3

3.1.1 Tid til undervisning

Undervisning ved egen institusjon omfatter tid til planlegging, forberedelse og gjennomføring av alle typer undervisning inkl. praksisveiledning ved egen institusjon. Etterutdanningskurs e.l., arbeid med studieplaner, veiledning på bachelor-nivå, konferansetimer, ekskursjoner, eksamensarbeid, bedømmelse av doktorgrader eller lignende skal medregnes. Tid til utvikling av undervisningsmateriale og studie-/fagplaner skal også medregnes her.

Totalt 4 400 av respondentene oppga at de hadde brukt deler av arbeidstiden til undervisning ved egen institusjon. Stillingene som i gjennomsnitt brukte mest tid på undervisning i 2016, var høyskolelektorer (63 prosent), universitetslektorer og høyskolelærere (begge 62 prosent) og førstelektorer (52 prosent).

Figur 3.3 viser svarfordelingen på de ulike stillingene. Boksen angir «feltet» hvor de fleste svarene ligger innenfor, og streken i boksen angir medianverdien.



Figur 3.3 Tid til undervisning ved universiteter og høyskoler i 2016 etter stilling

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen

Flere av respondentene oppgir i kommentarfeltet at de opplever at de av ulike årsaker må påta seg mer undervisning enn de skal i henhold til den stillingen de har. De rapporterer også at det er satt av for lite tid til forberedelser til undervisningen og at de må bruke ettermiddager og helger til å forberede seg, spesielt der forelesningene går på mandager. Eller de tar av FoU-tiden for å forberede undervisningen. Tid brukt til undervisning varierer fra semester til semester, avhengig av hvilke emner de underviser i, og når disse emnene går. Flere nyansatte melder også at de har hatt lavere undervisningsmengde det første semesteret ved institusjonen enn det som er vanlig i deres stilling.

Hvilke undervisningsoppgaver den enkelte har, varierer, og en av respondentene oppgir blant annet å bruke mye tid på sensur. En annen av respondentene påpeker at:

Man kan for eksempel ikke regne netto tidsbruk på vurdering av oppgaver, som innebærer både å lese, få oversikt, og gi studenten skriftlig respons som er fremoverrettet og som studenten kan bruke til å vurdere sitt eget arbeid med tanke på læring. Det holder ikke med en kort generell kommentar.

Flere melder at de utfører mer undervisning (og administrasjon) enn de skal ifølge arbeidsplanen, ofte fordi de er for få ansatte eller at kollegaer er sykmeldt. En av respondentene sier ganske enkelt at:

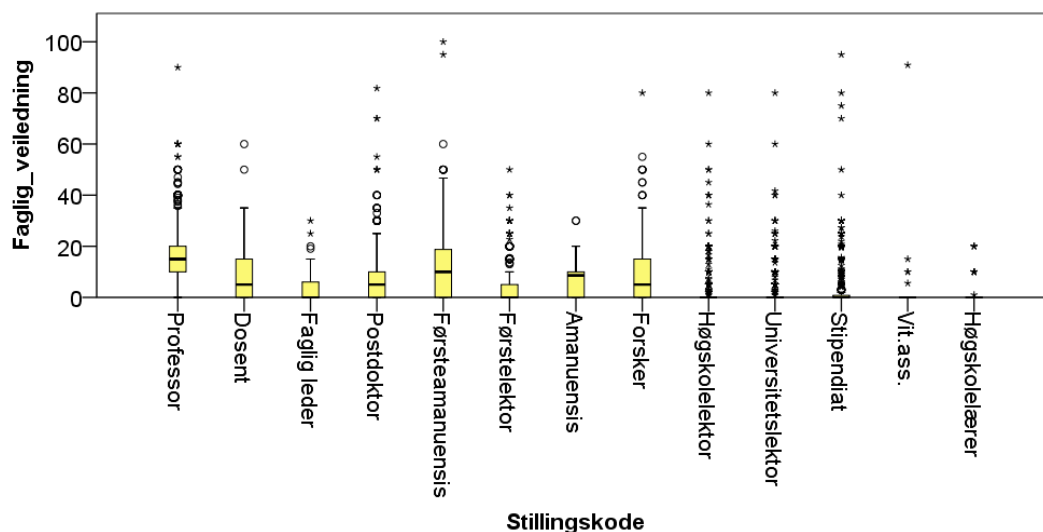
Høyskolen (hvor jeg jobber) har lagt til grunn en FoU-prosent på 40. I realiteten er jeg en undervisningsmaskin. Fordelingen er heller 75 prosent undervisning og 25 prosent FoU.

Økt undervisningsmengde blir av flere oppgitt å «gå ut over» FoU-tiden, slik at de ikke får brukt den FoU-tiden de er tildelt – de prioriterer i stedet studentene og deres læring. Andre forteller at de har fått redusert undervisningstid for å delta i større eksterne prosjekter eller søknadsprosesser (Forskningsrådet, EU-midler m.v.)

Målt i andel av arbeidstiden, fremstår undervisning som den viktigste arbeidsoppgaven for dosenter, førsteamanuenser, førstelektorer, universitets- og høgskolelektorer og høgskolelærere. Professorene bruker omtrent like mye tid til undervisning som de bruker til FoU.

3.1.2 Tid til faglig veiledning

I Tidsbruksundersøkelsen blir respondentene også bedt om å oppgi tid de bruker til faglig veiledning av mastergrads- og doktorgradsstudenter.⁵ Samtidig spørres det om hvor mange master- og doktorgradsstudenter man har veiledet og i hvilken grad denne veiledningen kan relateres til veileders egen forskning. Respondentene ble bedt om å vurdere graden av relevans for egen forskning fra «i liten grad» til «i høy grad»⁶.



Figur 3.4 Tid til faglig veiledning ved universiteter og høyskoler i 2016 etter stilling

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen

⁵ Veiledning av bachelorstudenter og oppfølging av praksisstudenter skal rapporteres under undervisning, men dette er det en del som har oversett, og har lagt inn merknad om at de har rapportert under «faglig veiledning».

⁶ Ved beregning av FoU-koeffisienter til FoU-statistikken regnes deler av tid brukt til faglig veiledning som FoU hvis dette har høy relevans for egen forskning. Dette kommer vi tilbake til i kapittel 5.

Figur 3.4 viser hvordan andelen faglig veiledning varierer for de ulike stillingene. For professorene er medianverdien 15, og hovedtyngden av professorene som svarte på undersøkelsen, har oppgitt at mellom 10 og 20 prosent av arbeidstiden ble brukt til faglig veiledning i 2016. Samtidig oppga 25 prosent at de brukte mer enn 20 prosent av arbeidstiden til faglig veiledning, og åtte prosent at de ikke hadde faglig veiledning i 2016. Høgskolelærere og vit.ass, men også stipendiater og universitets- og høgskolelektorer, var lite involvert i faglig veiledning i 2016, med noen unntak.

Vi har valgt å forholde oss til den tidsfordelingen respondentene har oppgitt, uten å korrigere for ev. misforståelser knyttet til antall studenter de har veiledet⁷.

Flere av respondentene hadde innspill knyttet til veiledning. Det påpekes at mye av veiledningen foregår på kveldstid, gjerne på e-post, fordi man ikke rekker dette i løpet av ordinær arbeidstid. Noe av den oppgitte veiledningen er «uoffisiell veiledning», det vil si at man har veiledet uten å være veileder på papiret. En av respondentene kaller dette «mentoring», hvor assistanse med praktiske sider ved forskning nevnes som et eksempel.

Veiledning blir sett på som en attraktiv arbeidsoppgave. En av respondentene påpeker at:

Vår institusjon har snart ingen førstekompetente med norsk/skandinavisk som morsmål. Det betyr at ikke-skandinaver kan bruke nesten hele sin arbeidstid på FoU/doktorgradsveiledning, mens de mindre attraktive oppgavene ikke bare som regel, men alltid, overlates til norske/skandinaviske.

Vi ser at flere stipendiater har oppgitt at de har hatt faglig veiledning, og en av dem sier følgende:

Jeg hadde en liten ekstrajobb med veiledning av studenter (fikk ekstra betalt), for å spe på stipendiatlønnen.

En av de engelsktalende postdoktorene har veiledet både masterstudenter og doktorgradsstudenter og har følgende betraktning av situasjonen:

During my working time I have supervised master students, but this was not officially recognised. Usually postdocs spent part of their time supervising PhD, MA and even bachelor students, but this is not always recognised by the department or the university. I think this is a serious problem because the Research Council is paying for a postdoc time that should be paid (and recognised) by the department.

Blant de som veiledet PhD-studenter i 2016, oppga to tredjedeler at veiledningen hadde høy relevans for egen forskning. En fjerdedel oppga at veiledningen i noen

⁷ Vi ser at 120 respondenter som oppga at de hadde brukt deler av arbeidstiden sin på faglig veiledning av master- og doktorgradsstudenter, kun rapporterte at de hadde veiledet bachelorstudenter. Dette skulle vært rapportert som undervisning.

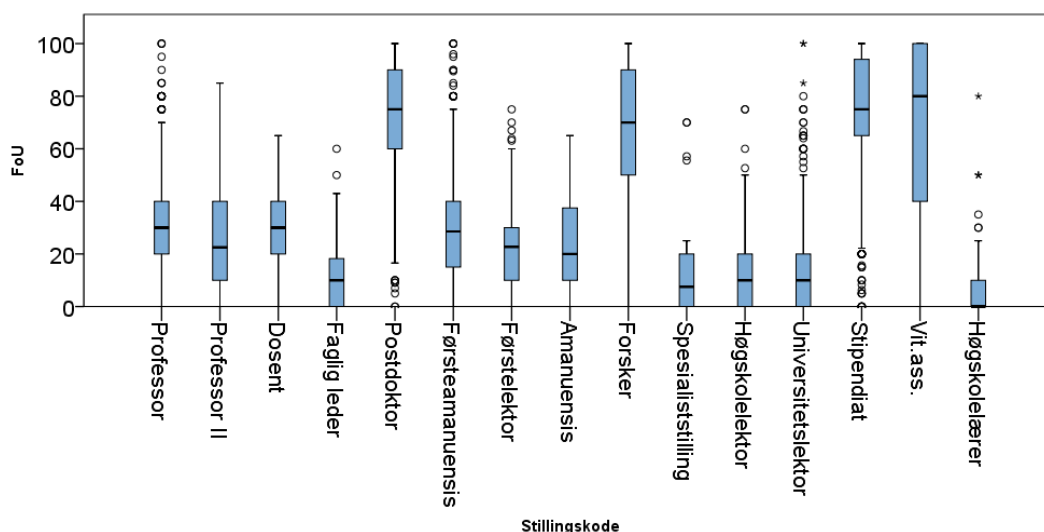
grad var relevant, mens i underkant av ti prosent mente at veiledningen hadde liten relevans for egen forskning. Tilsvarende oppga 38 prosent av de som veiledet mastergradsstudenter at veiledningen hadde høy relevans for egen forskning, mens 44 prosent mente den hadde noe relevans og 18 prosent oppga liten relevans. Her ble respondentene også bedt om å vurdere relevansen av veiledning av bachelorstudenter for egen forskning. Kun 16 prosent mente denne veiledningen hadde høy relevans for egen forskning, mens 38 prosent mente den hadde noen relevans. Nær halvparten av de som veiledet bachelorstudenter mente at dette hadde liten relevans for egen forskning.

3.1.3 Tid til forskning og utviklingsarbeid

Forskning og utviklingsarbeid (FoU) er angitt som «alt arbeid som er direkte knyttet til forskning og utviklingsarbeid; både egne prosjekter og ledelse eller assistanse ved andres prosjekter, medregnet f. eks. litteraturstudier, publisering av forskningsresultater, reiser, planlegging av prosjekter, deltakelse på konferanser og utdanningsaktiviteter knyttet til egen forskning».

FoU er blant høyere utdanningsinstitusjoners tre hovedoppgaver, og prinsippet om forskningsbasert undervisning er lovfestet i Universitets- og høgskoleloven. Dette innebærer at alle vitenskapelige stillinger i prinsippet skal ha rett og plikt til å forske. Mens tid til undervisning og faglig veiledning i stor grad avgjøres av antall studenter på emnet det undervises i, fordeles tid til FoU på bakgrunn av andre prinsipper. De største universitetene har retningslinjer som legger lik fordeling av forskning og undervisning til grunn (Forskerforbundet 2012), mens høgskolene i større grad tildeler FoU-tid etter søknad eller produksjon. Allokering av FoU-tid er også knyttet til i hvilken grad man deltar i eksternt finansierte prosjekter.

Ofte har diskusjonene rundt tidsbruk i akademia dreid seg om FoU-tiden. Det er vanskelig å få sammenhengende tid til FoU, og FoU-tiden blir oppfattet å være under press (Egeland og Bergene 2012). I de senere årenes fusjoner har fordeling av ressurser til FoU vært gjenstand for misnøye, presseoppslag og høylytte diskusjoner, da institusjonene som har fusjonert gjerne har hatt ulike regimer for tildeling av FoU-tid.



Figur 3.5 Tid til FoU ved universiteter og høyskoler i 2016 etter stilling.

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen

Figur 3.5 viser fordeling av tid til FoU for respondenter i ulike stillingskategorier. Ikke overraskende har postdoktorene oppgitt den gjennomsnittlig høyeste andelen FoU-tid, fulgt av vitenskapelige assistenter, stipendiater og forskere. Blant de kombinerte stillingene, har professor, dosent og førsteamanuensis oppgitt de høyeste FoU-andelen. Det er flere professorer og førsteamanuenser som bruker mer enn halvparten av arbeidstiden til FoU, enn hva tilfellet er for dosenter og førstelektorer. Stillingene som bruker minst tid til FoU, er høgskolelærere og faglige ledere. Også spesialiststillingene tilknyttet profesjonsutdanningene har lav FoU-andel. Dette er først og fremst undervisningsstillinger knyttet til klinisk virksomhet.

Mange av respondentene har kommentarer knyttet til fordeling av FoU-ressursene. Andre påpeker at det er vanskelig å få tid til forskning innenfor ordinær arbeidstid, slik at forskning foregår på fritiden – på ettermiddager, i helger og i feriene. Som en av respondentene sier det:

Jeg mener å ha blitt pålagt altfor stor undervisningsbyrde og veiledningsbyrde, slik at dette har tatt av tiden som jeg egentlig skal bruke til forskning.

En av de andre påpeker at:

Forskning foregår i beste fall på fritiden, men mesteparten av tiden jeg ikke veileder eller underviser, søker jeg om forskningsmidler. Det er meningsløs tidsbruk.

Arbeidsplanleggingsordningen nevnes av flere, og det blir gjennomgående påpekt at planene ofte ikke samsvarer med virkeligheten. Både administrasjon og undervisning tar mer tid enn den ressursen institusjonen tildeler, og forskningstiden blir

salderingspost. Disse argumentene viser viktigheten av å gjennomføre tidsbruksundersøkelser på individnivå for å kartlegge mest mulig reell tidsbruk til FoU. En av respondentene melder følgende:

Arbeidsplanleggingsordningen gir verken oss, ledere eller andre et reelt bilde av hva tiden anvendes til. Kontekstuelle faktorer som arbeidsmiljø, ledelse, kollegialt fellesskap, ulikheter i studentkull etc varierer og eventuelle anslag i arbeidsplan matcher sjelden eller aldri. Arbeidstidsplanleggingsmodellen anvendes av ledelsen som "pressmiddel" for å få ansatte til å arbeide langt mer enn ordinær stilling, da antall oppgaver overstiger ressurstilgangen. (...).

Mens en annen har en annen tilnærming til forskningstid:

Jeg har de siste årene valgt å ikke søke om FoU-tid fordi jeg opplever at 15-20% er for lite til å få til forskning av god kvalitet og da gir det meg bare dårlig samvittighet.

Vi avslutter del-kapittelet om FoU-tid med et innspill på engelsk:

The admin and teaching load is enormous (...). If you cannot buy yourself out of teaching, your research is doomed.

3.1.4 Tid til administrasjon og andre oppgaver

De vitenskapelige og faglig ansatte ved Norges universiteter og høyskoler bruker i gjennomsnitt over 80 prosent av sin arbeidstid til undervisning, faglig veiledning eller FoU. Administrasjon er den fjerde største kategorien med 13 prosent. Der nest følger utadrettet virksomhet med tre prosent, profesjonell yrkesutøvelse med 2 prosent og museumsvirksomhet og kunstnerisk virksomhet, som begge stod for under en halv prosent.

Administrasjon omfatter alt administrativt arbeid; verv, møter, rapportering, ledelse mv. ved egen institusjon, som ikke naturlig inngår i noen av de øvrige arbeidsoppgavene. *Museumsvirksomhet* omfatter forvaltningsoppgaver og tid medgått til samlingsarbeid og utstillinger, mens *Kunstnerisk virksomhet* er skapende og utøvende virksomhet. *Utadrettede oppgaver* omfatter foredrag, undervisning, veiledning, eksamensarbeid, arbeid med studieplaner ved andre institusjoner, samt arbeid med lærebøker, populærvitenskapelig virksomhet, medlemskap i styrer, komiteer, redaktør/medarbeider i vitenskapelige tidsskrifter e.l., evaluerings- og bedømmelsesoppdrag. Og sist, men ikke minst: *Profesjonell yrkesutøvelse* er all yrkesaktivitet som ikke er tatt med foran. For eksempel kan dette være overlege/tannlege, advokat, konsulenttjenester e.l.

Stillingen med høyest innslag av tid til administrasjon er faglige ledere, som oppga å bruke i gjennomsnitt to tredjedeler av arbeidstiden til å administrere. For

Øvrige stillinger lå andelen administrativ tid mellom 10 og 16 prosent. Lavest andel administrasjon hadde stipendiater (5 prosent) og postdoktorer (7 prosent).

Tid brukt til administrasjon er en kilde til frustrasjon blant det vitenskapelige og faglige personalet. Fusjonene de senere årene nevnes av flere som en oppgave som tar mye administrativ tid, herunder både faglig og institusjonell administrasjon. Vi har samlet noen kommentarer:

Administrasjon tar mer og mer tid - innimellom alt det andre. Byråkratiseringen er en skikkelig tidstyv.

Underbemanning pga sykdom og div permisjoner på studiet - studentrelaterte oppgaver som må utføres/løses uansett. Administrative pålegg med lav eller ingen relevans for utdanningens kvalitet og sviktende administrativ støtte gir høy belastning på administrative oppgaver.

We are short of staff, which makes administration harder and increases the work load.

Med administrasjon mener jeg alt som skal ordnes og fikses i tilknytning til planlegging og gjennomføring av undervisning. Jeg bruker trolig enda mer enn den angitte prosenten til å melde, kvalitetssikre, rapportere, korrigere, melde på nytt om alt fra rom til detaljer i forbindelse med vurdering og eksamen. I tillegg: Masse møter i forbindelse med fusjon av institusjoner.

Tid til Museumsvirksomhet er først og fremst rapportert av personale ved universiteter med universitetsmuseer og innenfor fagområdene humaniora og matematikk og naturvitenskap. Tilsvarende er kunstnerisk virksomhet i hovedsak rapportert av personale innenfor humaniora.

Andelen tid rapportert til utadrettet virksomhet er om lag den samme innenfor alle fagområdene. Dosenter, førstelektorer og forskere oppgir å bruke om lag 4 prosent av arbeidstiden til utadrettet virksomhet, mens professorer, førsteamanuenser og universitets- og høyskolelektorer bruker rundt tre prosent.

Profesjonell yrkesutøvelse er oppgitt å være vanligst innenfor medisin og helsefag. Mange av de ansatte i hel- og deltidsstillinger jobber også ved helseforetak, eller som leger, tannleger eller helsepersonell, ved siden av sin stilling i akademia.

Avslutningsvis tar vi med to kommentarer til øvrige oppgaver:

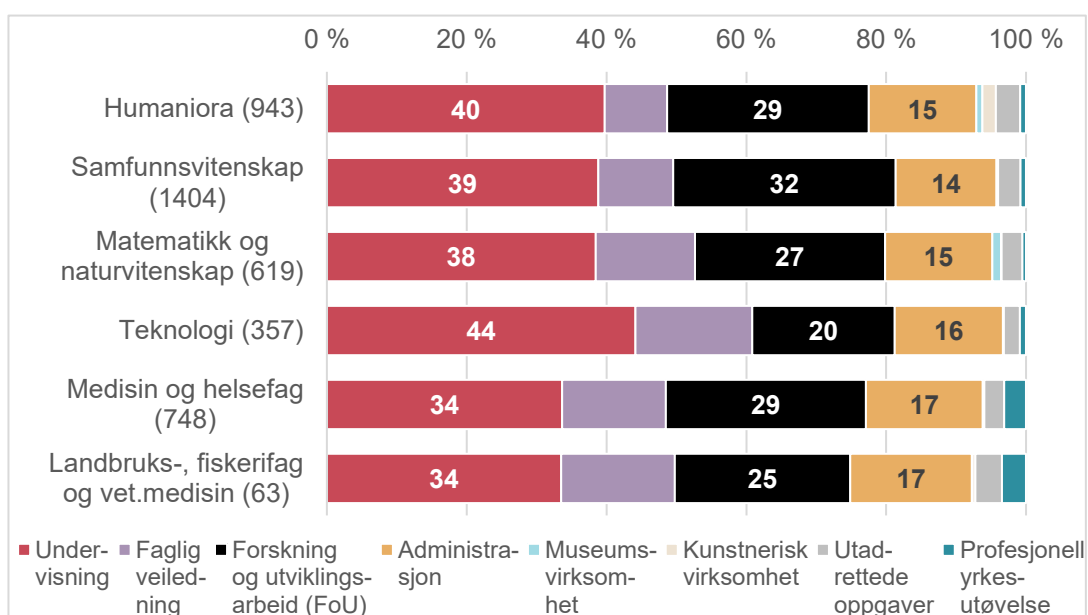
Mye av tiden på utadrettet virksomhet er møter med skoleeier, arbeidsliv, skolebasert kompetanseutvikling og praksisbesøk til studenter over hele landet.

Much time devoted to writing papers in late evenings plus holding external popular science speaks/lectures for a variety of audiences.

3.2 Forskjeller i tidsbruk mellom fagområder

Vi så i kapittel 2.2 at sammensetningen av personalet innenfor fagområdene er forskjellig, og fordeling av arbeidstiden varierer også mellom fagområdene. Figur 3.6 viser svarene til personalet i førstestilling etter fagområde. Vi ser at samfunnsvitenskap, humaniora og medisin og helsefag har oppgitt de høyeste andelen FoU-tid. Lavest andel finner vi innenfor teknologi og landbruks-, fiskerifag og veterinærmedisin. Samtidig rapporterer personalet i førstestilling innenfor teknologi om en høy andel tid brukt til undervisning, 44 prosent, samt 17 prosent av tiden til faglig veiledning. De bruker dermed over 60 prosent av sin arbeidstid til studentrelaterte aktiviteter. Nest høyest andel undervisningstid finner vi innenfor humaniora, men her bruker personalet i førstestilling kun ni prosent av arbeidstiden til faglig veiledning. Nest høyest andel studentrelatert aktivitet finner vi innenfor matematikk og naturvitenskap, med til sammen 53 prosent.

Andelen tid brukt til administrasjon er relativt lik innenfor alle fagområdene, mellom 14 og 17 prosent.



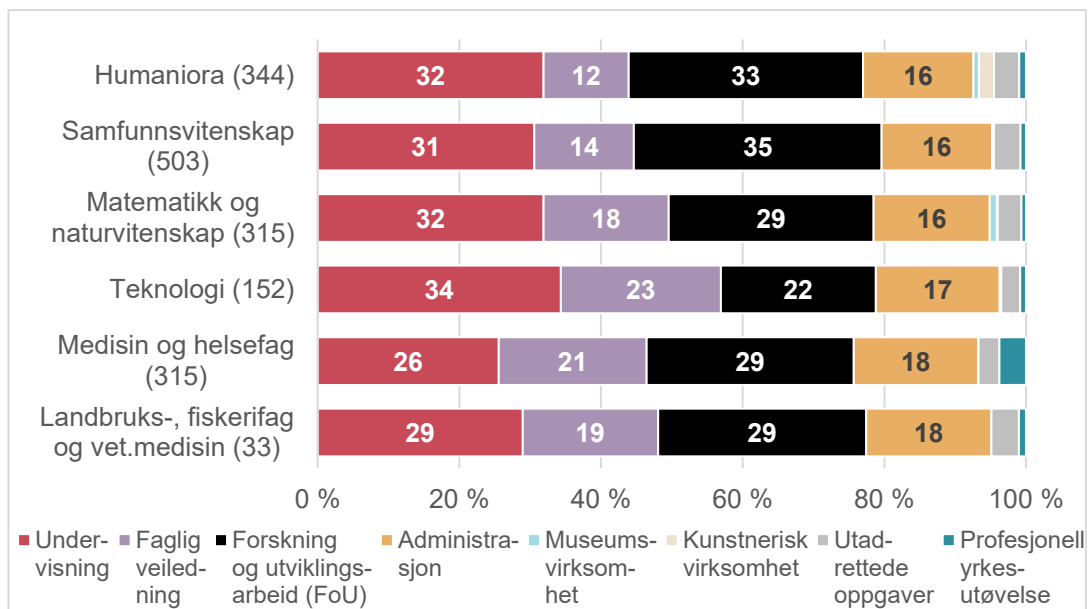
Figur 3.6 Fordeling av arbeidstiden i 2016 for vitenskapelig og faglig personale i førstestilling¹ etter fagområde.

¹Førstestilling omfatter professor, dosent, førsteamanuensis og førstelektor.

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen

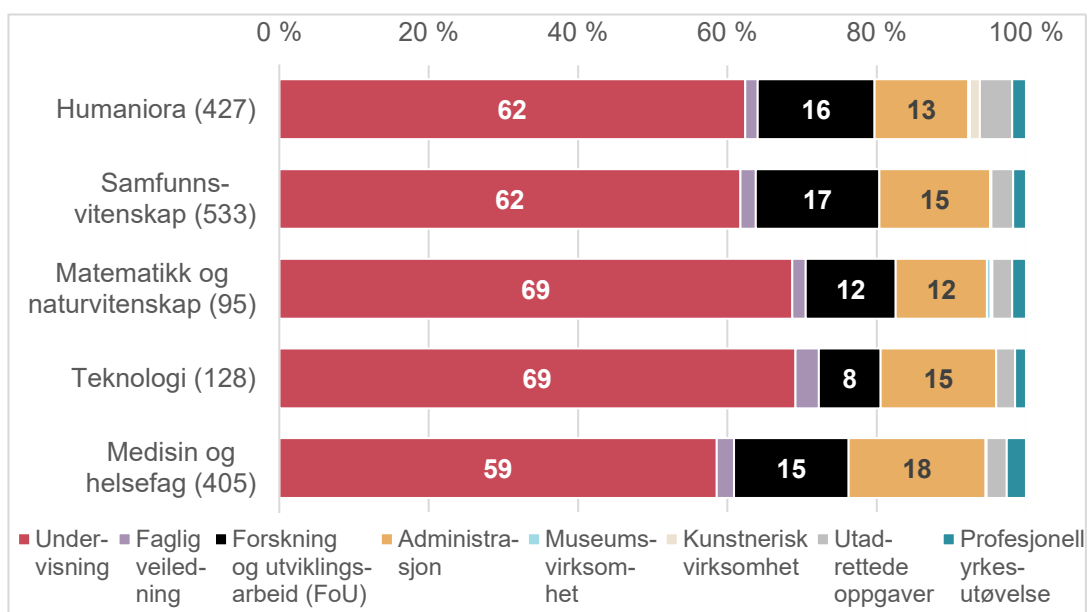
Professorenes tidsbruk viser samme mønster som det totale personalet i førstestilling: FoU-andelen er høyest innenfor samfunnsvitenskap og humaniora, lavest innenfor teknologi, se figur 3.7. Også for professorene melder teknologene om høyest andel arbeidstid brukt til studentrelaterte aktiviteter, mens humaniora har den laveste andelen. Professorene oppgir lavere andel tid brukt på undervisning

enn øvrige førstestillinger, samtidig som de har høyere andel faglig veiledning av master- og doktorgradsstudenter. De oppgir dessuten å bruke mer tid til administrasjon enn øvrige førstestillinger, i gjennomsnitt mellom 16 og 18 prosent av arbeidstiden.



Figur 3.7 Fordeling av arbeidstiden i 2016 for professorer etter fagområde.

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen



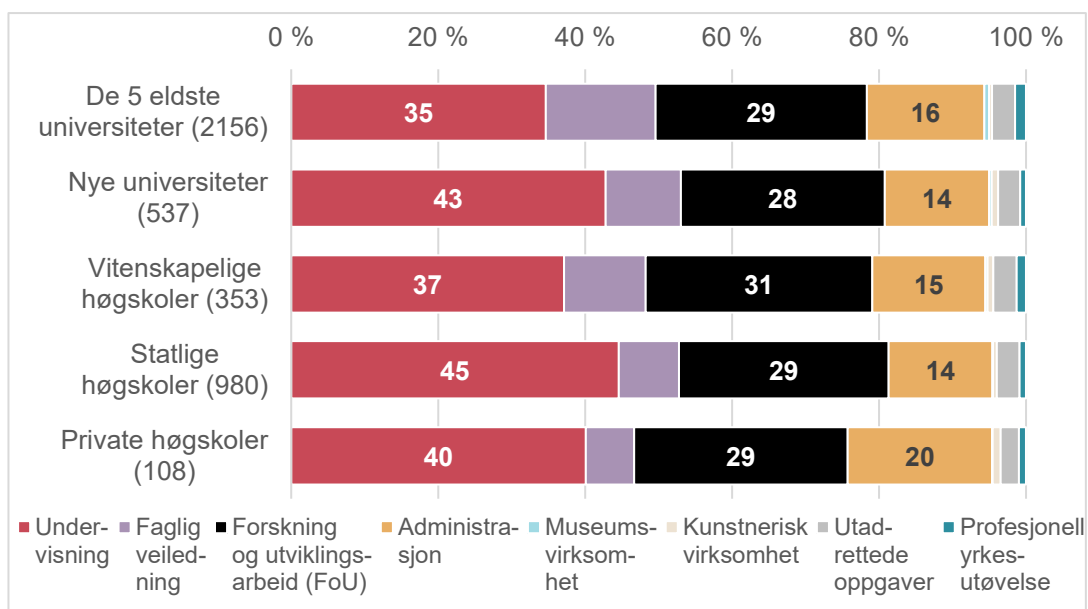
Figur 3.8 Fordeling av arbeidstiden i 2016 for universitets- og høyskolelektorer etter fagområde.

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen

Blant universitets- og høyskolelektorene, se figur 3.8, rapporterer teknologene om høyest andel undervisning og faglig veiledning (72 prosent), og desidert laveste andel tid til FoU, kun 8 prosent. Lektorene innenfor humaniora og samfunnsvitenskap rapporterer igjen om høyest andel FoU-tid, mens medisin og helsefag har lavest andel undervisningstid. Lektorer innenfor medisin og helsefag rapporterer imidlertid om en høyere andel tid brukt til administrasjon enn de øvrige fagområdene.

3.3 Forskjeller i tidsbruk mellom lærestedstyper

De tidligere tidsbruksundersøkelsene har skilt mellom universiteter og vitenskapelige høyskoler, samt statlige høyskoler. Grunnet alle organisatoriske endringer i sektoren de senere årene, forventer vi nå at vil det være mindre forskjeller mellom de ulike lærestedstypene enn tidligere.



Figur 3.9 Fordeling av arbeidstiden i 2016 for vitenskapelig og faglig personale i førstestilling¹ etter lærestedstype².

¹Førstestilling omfatter professor, dosent, førsteamanuensis og førstelektor.

²De 5 eldste universitetene omfatter universitetene i Oslo, Bergen og Tromsø, samt NTNU og NMBU. Nye universiteter omfatter universitetene i Stavanger og Agder, samt Nord Universitet. Vitenskapelige høyskoler omfatter både statlige og private vitenskapelige høyskoler, og statlige høyskoler omfatter HiOA, HSN, HVE, HiNN, HiØ, HiVo, Samisk høyskole og politihøgskolen. Private høyskoler omfatter her DMMH, LDH, Høyskolen Kristiania, Bergen arkitekthøgskole og Høyskolen Diakonova.

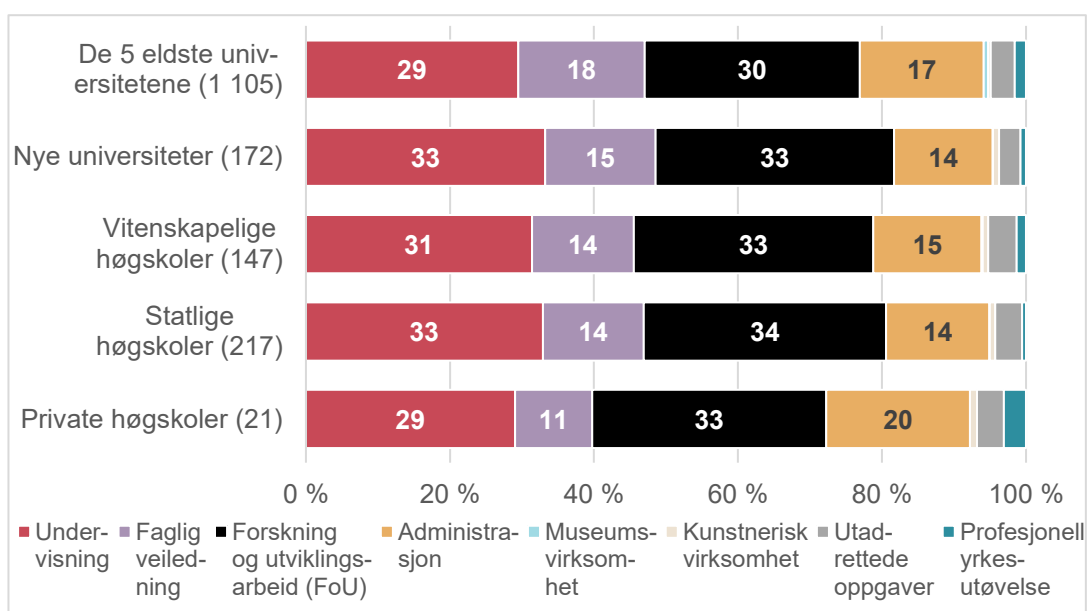
Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen

Vi har i figur 3.9 valgt å gruppere de fem eldste universitetene sammen, det vil si universitetene i Oslo, Bergen og Tromsø, samt NTNU og NMBU. Dernest har vi samlet de tre nyeste universitetene, universitetene i Stavanger og Agder, samt

Nord universitet. Vi skiller dessuten mellom vitenskapelige høyskoler, både statlige og private, statlige høyskoler og private høyskoler med statsstøtte.

Vi ser at andelen tid til FoU for personalet i førstestilling er relativt lik ved de fem institusjonstypene. Andelen er litt høyere ved de vitenskapelige høyskolene, og litt lavere ved de nye universitetene. De statlige høyskolene, fulgt av de nye universitetene, rapporterer om høyest andel undervisningstid, mens personalet ved de fem eldste universitetene bruker mest tid på faglig veiledning. Private høyskoler oppgir høyest andel administrativ tid, men dette tallet er mest usikkert, ettersom det er færrest respondenter ved denne institusjonstypen.

Ser vi kun på professorene, er FoU-andelen relativt like, noe som tyder på at arbeidsvilkårene for professorene er like, uavhengig av institusjonstype, se figur 3.10. Professorene ved de fem eldste universitetene skiller seg ut med en litt lavere andel tid til FoU enn de øvrige.



Figur 3.10 Fordeling av arbeidstiden i 2016 for professorer etter lærestedstype¹.

¹De 5 eldste universitetene omfatter universitetene i Oslo, Bergen og Tromsø, samt NTNU og NMBU. Nye universiteter omfatter universitetene i Stavanger og Agder, samt Nord Universitet. Vitenskapelige høyskoler omfatter både statlige og private vitenskapelige høyskoler, og statlige høyskoler omfatter HiOA, HSN, HVE, HiNN, HiØ, HiVo, Samisk høyskole og Politi høyskolen. Private høyskoler omfatter her DMMH, LDH, Høyskolen Kristiania, Bergen arkitekt høyskole og Høyskolen Diakonova.

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen

3.4 Endringer i tidsbruk over tid

Tidligere tidsbruksundersøkelser har vist at andelen tid til FoU har vært stabil over tid (Smeby 2001, Egeland og Bergene 2012). Det er flere utfordringer knyttet til å utarbeide tidsserier for å sammenligne den siste tidsbruksundersøkelsen med

de forutgående. Først og fremst er organisasjonskartet for norske høyere utdanningsinstitusjoner vesentlig endret de siste årene, slik at universitetene i 2017 er noe annet enn de var for ti og tjue år siden. Det er flere universiteter, og flere av de gamle breddeuniversitetene har fusjonert med høyskoler. Ettersom de gamle undersøkelsene har sett på universiteter og statlige høyskoler hver for seg, og i ulike år, kan ikke disse enkelt settes sammen. AFIs undersøkelse fra 2010 omfatter mange av de samme enhetene, men her ble spørsmålene formulert litt annerledes enn undersøkelsene i 2001 og 2016, noe som vanskeliggjør sammenligning. I tillegg er det flere stillingsgrupper med i den siste undersøkelsen enn det var i de tidligere. Vi har likevel gjort noen forsøk på å lage tidsserier på overordnet nivå.

Tabell 3.1 viser professorenes fordeling av arbeidstiden i 2000 til 2016 for universitetene og de statlige vitenskapelige høyskolene, og for 2005 og 2016 for de statlige høyskolene⁸. Merk at antall professorer har økt markant fra 2000 til 2016 ved alle institusjonstypene.

Tabell 3.1 Endringer i tidsbruk for professorer 2000-2016 etter lærestedstype.

	Eldre universiteter ¹		Nye univ. ²	Statlige vit. høyskoler ³		Statlige høyskoler ⁴	
	2000	2016	2016	2000	2016	2005	2016
Undervisning	26	29	33	34	32	30	33
Faglig veiledning	15	18	15	10	15	11	14
Forskning og utviklingsarbeid (FoU)	30	30	33	24	31	32	34
Administrasjon	18	17	14	22	16	17	14
Utadrettede oppgaver	8	3	3	9	4	8	4
Andre oppgaver ⁵	3	3	2	1	2	2	1

¹Omfatter her Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo, UiT – Norges arktiske universitet og NTNU.

²Omfatter her Universitetet i Stavanger, Universitetet i Agder og Nord Universitet.

³Omfatter her Norges handelshøyskole, Norges idrettshøyskole, Norges musikkhøyskole, Arkitektur- og designhøyskolen i Oslo.

⁴Omfatter de statlige høyskolene som fremdeles er høyskoler i 2016, ev. del av en fusjonert høyskole.

⁵Inkluderer kategoriene museumsvirksomhet, kunstnerisk virksomhet og profesjonell yrkesutøvelse.

Kilde: NIFU – Tidsbruksundersøkelsen i 2016, Høyskoleundersøkelsen i 2005 og Universitetsundersøkelsen i 2000.

⁸ Private høyskoler var ikke omfattet av universitetsundersøkelsen i 2000, slik at kun de statlige vitenskapelige høyskolene er med begge år. For de statlige høyskolene er kun høyskolene som er en del av de fusjonerte statlige høyskolene i 2017 inkludert begge år.

Professorene ved de fire eldste universitetene oppgir at de brukte 30 prosent av arbeidstiden sin til FoU både i 2000 og i 2016⁹. Samtidig ser vi at tid brukt til undervisning har økt, det samme har tid brukt til faglig veiledning. Den økte andelen tid til faglig veiledning har sammenheng med at antall masterstudenter og doktorgradsstudenter har økt i perioden. I 2000 var det registrert om lag 191 000 studenter ved landets universiteter og høyskoler, mens antallet i 2016 var 273 000. Ferdige høyere grads kandidater har i samme periode økt fra 7 400 til 16 100, og antall avlagte doktorgrader fra 647 til 1410. Tid brukt til administrasjon var omtrent den samme begge år, mens tid brukt til utadrettede oppgaver, det vil si formidling, fagfellevurderinger, undervisning ved andre læresteder m.v. har gått markert ned.¹⁰

Vi ser at professorene ved de statlige vitenskapelige høyskolene rapporterer om sterk vekst i tid til FoU fra 2000 til 2016. Andelen undervisning går litt ned, mens andelen faglig veiledning øker markant, slik at professorene til sammen bruker mer tid på studentrelaterte aktiviteter i 2016 enn i 2000. Det brukes også mindre tid på administrasjon og utadrettede oppgaver.

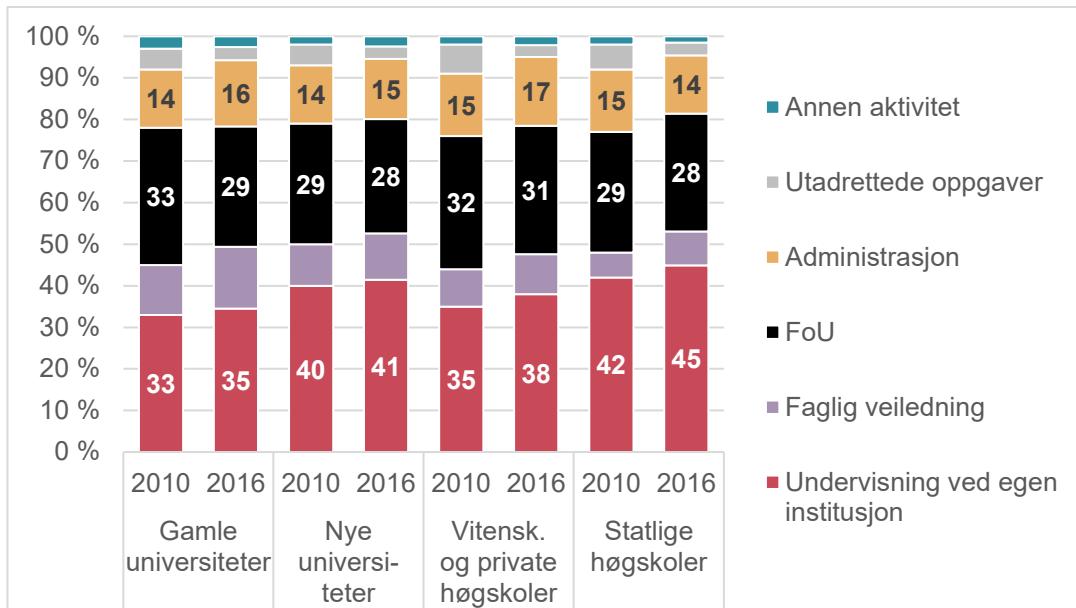
Professorene ved de statlige høyskolene oppgir høyest andel FoU-tid i 2016, og det har vært en liten vekst i denne andelen fra 2005 til 2016. Andelen tid brukt til faglig veiledning av master- og doktorgradsstudenter ved de statlige høyskolene har også økt, men professorene her bruker mindre tid på faglig veiledning enn sine kollegaer ved universitetene. Antallet studenter på høyere nivå ved de statlige høyskolene har vokst betraktelig de siste 20 årene, og flere statlige høyskoler har fått doktorgradsprogrammer, slik at det ikke er overraskende at disse professorene har en høyere andel faglig veiledning i 2016 enn i 2005. Andelen tid brukt til administrasjon har gått ned, det samme har tid til utadrettede oppgaver.

Tidsbruksundersøkelsen fra 2010 omfatter de samme institusjonene som den siste undersøkelsen, og tilnærmet samme utvalg av personale. Men spørsmålene er noe mer detaljerte, og vi har derfor gruppert spørsmålene for å få dem til å samsvare med spørsmålene i Tidsbruksundersøkelsen for 2016. Det er ikke helt samsvar mellom flere av kategoriene, og det er dermed en viss usikkerhet forbundet med figur 3.11.

Legger vi svarene fra 2010 og 2016 til grunn, kan det se ut som om andelen undervisning har økt, mens andelen FoU har gått litt ned. Faglig veiledning øker, mens andelen administrasjon er relativt stabil, og andelen utadrettede oppgaver har gått merkbart ned.

⁹ Vi kan ikke skille mellom respondenter fra «gamle» NTNU og UiT, og de inn-fusjonerte statlige høyskolene, i datasettet fra 2016. Populasjonen av professorer har dermed ikke de samme rammene for arbeidstiden i de to årgangene.

¹⁰ Utadrettede oppgaver omfatter også undervisning ved andre institusjoner. Den senere tidens fusjoner kan ha medført at denne typen ekstern undervisning nå har gått ned, da det eksterne lærestedet nå har blitt en del av egen institusjon.



Figur 3.11 Fordeling av arbeidstiden¹ for ansatte i førstestilling i 2010 og 2016 etter lærestedstype.

¹Undervisning ved egen institusjon i 2016, omfatter kategoriene Undervisning ved egen institusjon og Oppfølging av bachelorstudenter. Faglig veiledning har samme beskrivelse både i 2016 og 2010, mens FoU omfatter Forskning, utvikling og faglig oppdatering, Utarbeiding av søknader til eksternt finansierte prosjekter og Rapportering. 2010-undersøkelsen skilte mellom Fagadministrative oppgaver og Ikke-faglig administrasjon, som her er slått sammen i kategorien Administrasjon. Utadrettede oppgaver omfatter 2010-kategoriene Faglige aktiviteter og Formidling. Museumsvirksomhet og Profesjonsrettet yrkesutøvelse er identiske, mens Kunstnerisk utviklingsarbeid i 2016 kommer i 2010-kategorien Annen aktivitet. Kilde: AFIs tidsbruksundersøkelse 2010, NIFU Tidsbruksundersøkelsen 2016.

4 Arbeidstidens lengde

I Tidsbruksundersøkelsen blir respondentene bedt om å anslå hvor mange timer de arbeider i en gjennomsnittlig arbeidsuke. De blir bedt om å inkludere total tid de har benyttet i forbindelse med sin stilling og yrkesutøvelse for øvrig, selv om noe av tiden faller utenfor normal arbeidstid.

Metodiske utfordringer i forbindelse med datainnsamlingen er redegjort for i kapittel 1.2.2. Det er en forutsetning at respondentene jobber fulltid, og at vi har fått tillatelse til å hente denne opplysningen fra bakgrunnsinformasjonen, for å kunne inkludere dem i utvalget. I alt 5 137 respondenter er inkludert i tallgrunnlaget for dette kapittelet.

4.1 Gjennomsnittlig arbeidstid

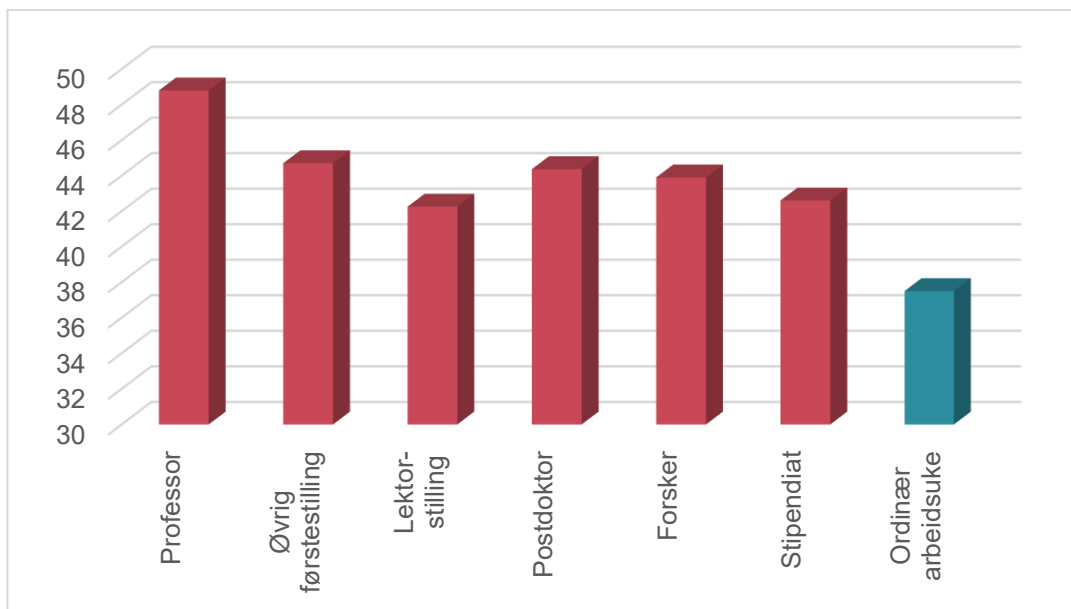
Sett under ett, oppga en gjennomsnittlig vitenskapelig eller faglig fulltidsansatt at vedkommende jobbet 44,7 i uka. Dette er betydelig over ordinær arbeidstid på 37,5 timer. Det er viktig å være oppmerksom på at den oppgitte arbeidstiden baserer seg på respondentenes vurdering og hukommelse og at det er en viss usikkerhet forbundet med tallene.¹¹ I kommentarfeltet har en del oppgitt at de ikke har tatt med alle arbeidsoppgaver de har utført på fritiden, slik undersøkelsen ber om, og vi kan ikke utelukke at antall timer er underrapportert.

Professorene oppgir at de arbeider mest, i gjennomsnitt 48,8 timer i uka, se figur 4.1. Dernest følger dosentene med 47,0 timer i uka og førsteamanuensene med 45,1 timer i uka. Personale med høy andel FoU-tid, som postdoktor (44,4 t) og forsker (43,9 t), oppgir i gjennomsnitt lengre arbeidsdager enn undervisningsstillinger som universitets- og høgskolelektor (42,3 t) og høgskolelærer (40,7).

Tall for gjennomsnittlig arbeidstid for personalet i førstestilling er hentet fra Universitetsundersøkelsen i 2000, AFIs tidsbruksundersøkelse i 2010 og Tids-

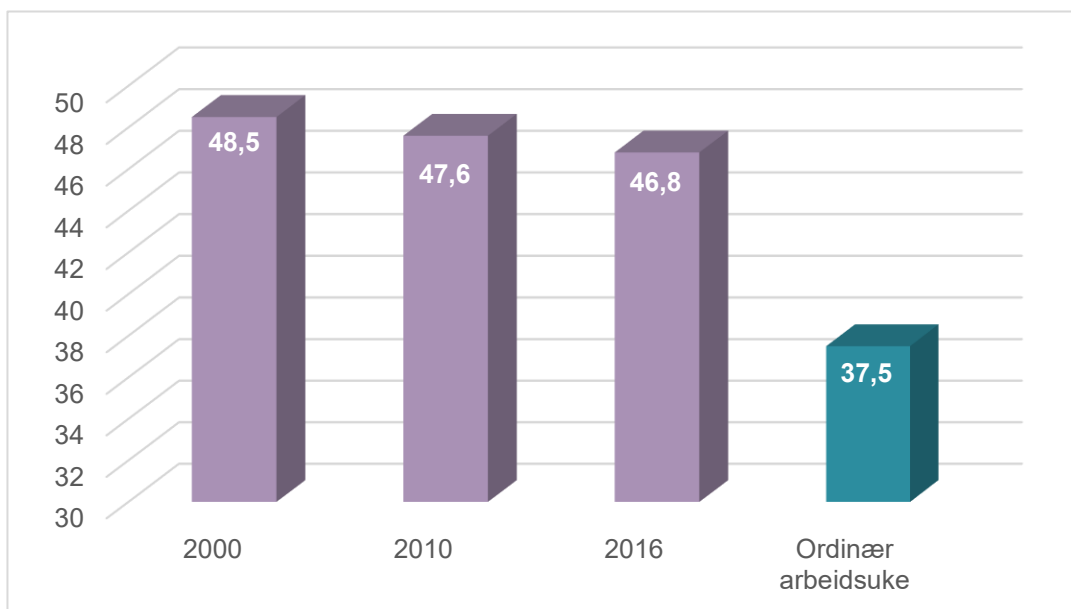
¹¹ Flere vitenskapelig og faglig ansatte har professor II eller andre II-stillinger ved andre universiteter og høyskoler, noe som innebærer at de i realiteten jobber i 120 prosent stilling. Slik spørsmålet er utformet, antar vi at de har inkludert både tid brukt i hovedstillingen og i bistillingen når de har oppgitt antall arbeidstimer per uke.

bruksundersøkelsen 2016. Spørsmålet er formulert på samme måte i undersøkelsene i 2000 og 2016, men med en litt annen ordlyd i 2010. Grunnet fusjonene de siste årene, er det ikke det samme personalet som er omfattet av undersøkelsene alle årene. Dette kan ha hatt betydning for resultatene.



Figur 4.1 Gjennomsnittlig arbeidstid per uke i 2016 etter stilling.

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen

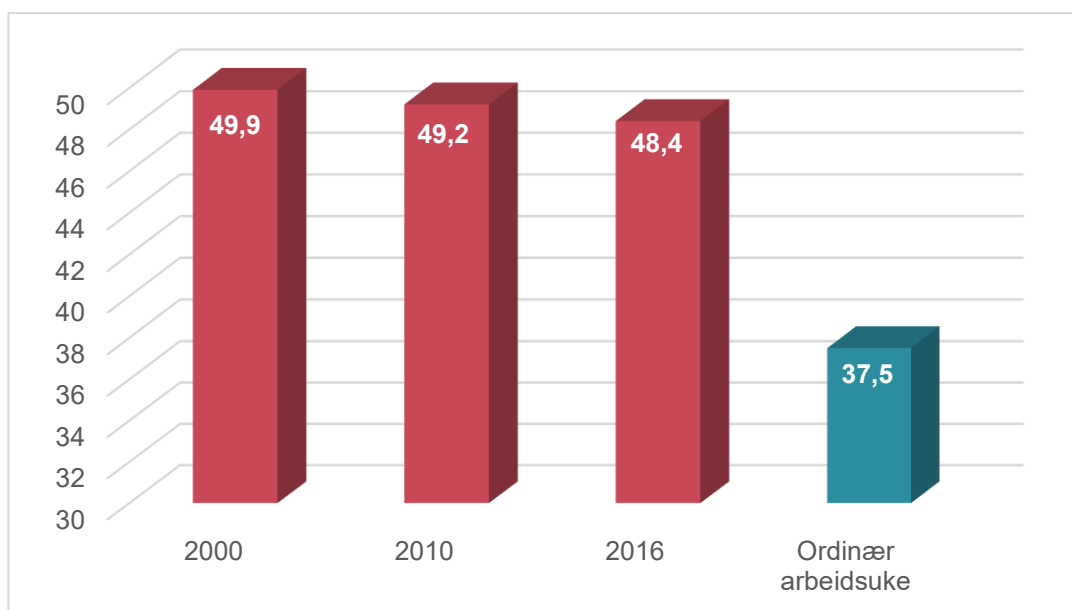


Figur 4.2 Gjennomsnittlig arbeidstid per uke for personale i førstestilling ved universiteter og vitenskapelige høyskoler i 2000, 2010 og 2016.

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelse i 2000 og 2016, AFI tidsbruksundersøkelse i 2010.

Personalet i førstestilling, det vil si professor, dosent, førsteamanuensis og førstelektor, ved universiteter og vitenskapelige høyskoler oppga at de jobbet færre timer per uke i 2016 enn i 2010 og 2000. Vi ser i figur 4.2 at rapportert arbeidstid gikk ned med 0,9 timer per uke fra 2000 til 2010, og nedgangen fortsetter med 0,8 timer fra 2010 til 2016.

Ser vi kun på professorene ved universiteter og høyskoler, se figur 4.3, finner vi samme tendens, det vil si en liten nedgang i perioden.



Figur 4.3 Gjennomsnittlig arbeidstid per uke for professorer ved universiteter og vitenskapelige høyskoler i 2000, 2010 og 2016.

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelse i 2000 og 2016, AFI tidsbruksundersøkelse i 2010.

Mange av kommentarene til Tidsbruksundersøkelsen, også flere som er gjengitt i kapittel 3, dreide seg om tidsbruk. Mange påpekte at det ikke var mulig å gjennomføre alle oppgavene de var pålagt innenfor ordinær arbeidstid. Det oppstod situasjoner hvor de måtte stå på ekstra, og da gikk det ut over forskningstiden. Vi lar følgende kommentar avslutte dette delkapittelet:

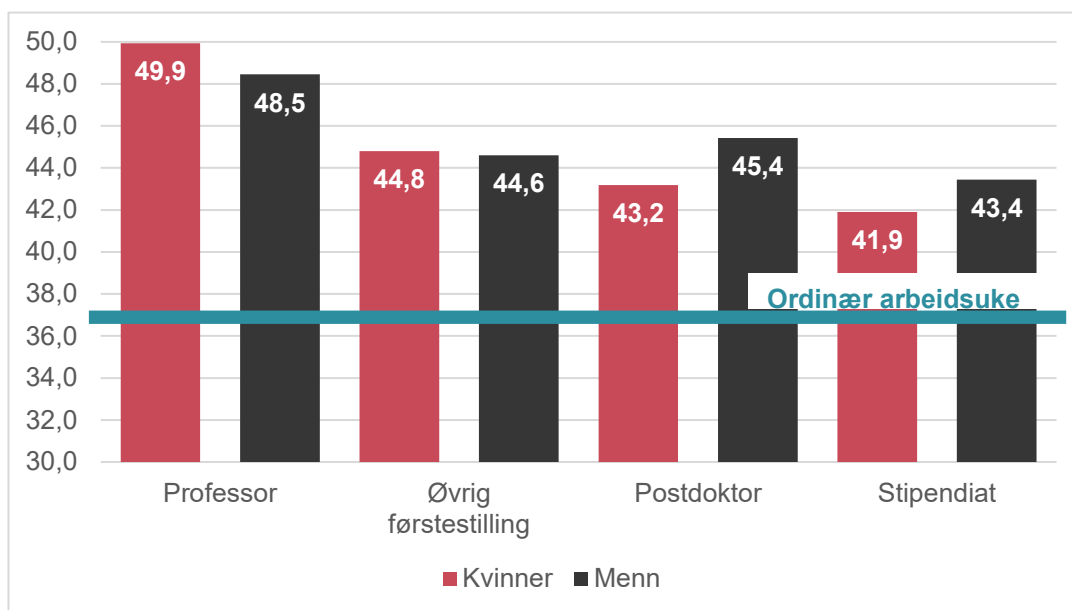
I don't count hours. Being an academic is a lifestyle.

4.2 Kjønnforskjeller i fordeling av arbeidstiden

I AFIs tidsbruksundersøkelse fra 2010 ble forskjellen mellom kvinner og menns tidsbruk adressert. De fant at mennene i snitt jobbet en time mer enn kvinnene hver uke, og at både kvinner og menn jobbet om lag ti timer mer enn ordinær arbeidstid på 37,5 timer (Egeland og Bergene 2012).

Opplysninger om kjønn i Tidsbruksundersøkelsen er hentet fra bakgrunnsopplysningene, og vi har derfor kun denne opplysningen om de som samtykket til sammenstilling. I tillegg har vi kun tatt med de som har heltidstilling i utvalget, slik at litt over 5 100 personer inngår i fremstillingene i dette delkapittelet.

Vi finner til dels tydelige kjønnforskjeller for antall arbeidstimer i uken også i 2016-undersøkelsen. Ser vi alle stillingene under ett, oppgir mennene at de jobber 45,2 timer i gjennomsnitt, mens kvinnene jobber 44,1 timer, slik at forskjellen fremdeles er på om lag en time i uka. Vi finner, som AFI, at forskjellene varierer med stillingstype. Felles for alle stillingene er at de jobber betydelig mer enn en ordinær arbeidsuke på 37,5 timer.



Figur 4.4 Gjennomsnittlig arbeidstid per uke i 2016 for utvalgte stillinger¹ etter kjønn.

¹Øvrig førstestilling omfatter dosent, førsteamanuensis og førstelektor

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen

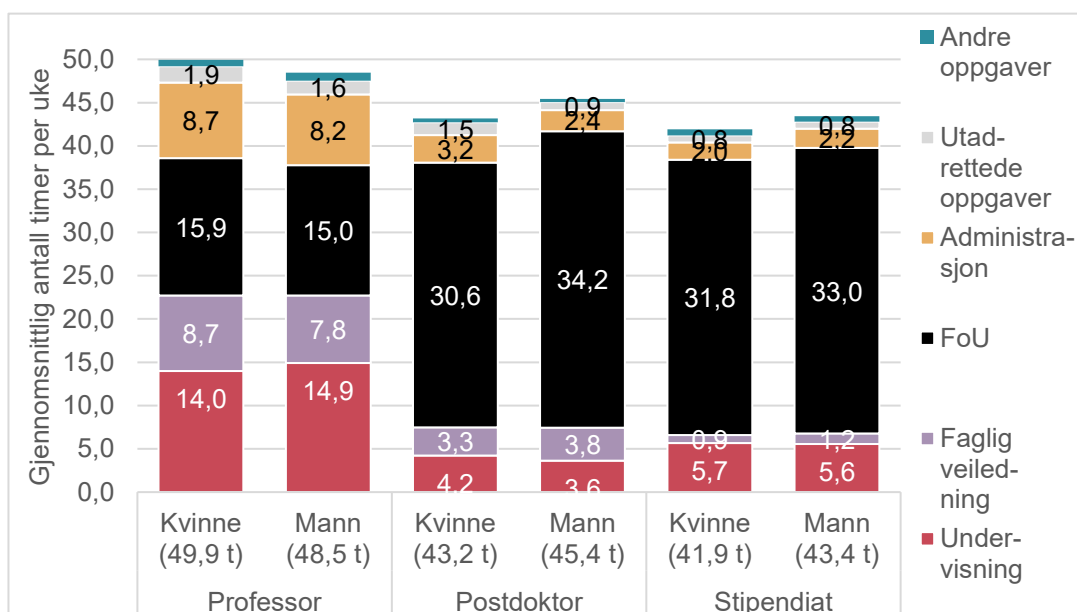
Kvinnelige professorer rapporterte å jobbe 49,9 timer per uke, mens de mannlige jobbet 48,5 timer i uke, se figur 4.4. For øvrige førstestillinger, det vil si dosent, førsteamanuensis og førstelektor, oppga både kvinner og menn at de i gjennomsnitt jobbet om lag like mye. Her er det imidlertid noen underliggende forskjeller. Mannlige dosenter oppgir å jobbe en time mer enn de kvinnelige, men det er få

dosenter i utvalget og noe usikkerhet knyttet til tallene. Kvinnelige førstelektorer jobber litt mer enn de mannlige, mens både mannlige og kvinnelige førsteamanuenser i snitt jobber 45 timer i uka.

Blant postdoktorene og stipendiatene oppga mennene at de jobbet betydelig mer enn kvinnene. For postdoktorene var forskjellen 2,2 timer i uka, og for stipendiatene 1,5 timer i uka. Dette samsvarer med AFIs funn for postdoktorene i 2010¹².

Detaljert oversikt over gjennomsnittlig arbeidstid for kvinner og menn per stilling finnes i vedleggstabell V.4.

Fra kommentarfeltet i spørreskjemaet finner vi utsagn som indikerer at kvinnelige stipendiat med forsørgeransvar jobber mindre enn de mannlige og at det er FoU-tiden det går ut over. Det fremgår tydelig av figur 4.5 at de kvinnelige stipendiatene og postdoktorene rapporterer om mindre tid til FoU enn mennene. Spesielt for postdoktorene er forskjellen stor. De kvinnelige og mannlige stipendiatene underviser omtrent like mye, men mennene bruker noe mer tid til administrasjon og utadrettede oppgaver enn kvinnene. For postdoktorene ser vi samme tendens for tid brukt til undervisning – kvinnene underviser mer, men har litt mindre faglig veiledning. Her er det imidlertid kvinnene som bruker mest tid på administrasjon og utadrettede oppgaver.



Figur 4.5 Gjennomsnittlig arbeidstid per uke i 2016 for professor, postdoktor og stipendiat etter arbeidsoppgave og kjønn.

Kilde: NIFU, Tidsbruksundersøkelsen

¹² 328 postdoktorer oppga antall timer, samt samtykket til sammenstilling med bakgrunnsopplysninger i 2016. I 2010 svarte om lag 130 postdoktorer på AFIs undersøkelse. Nedgangen i total arbeidstid for postdoktorene kan her påvirkes av tilfeldige variasjoner grunnet lav svarprosent i 2010.

På professornivå er det mennene som underviser mest. Samtidig har kvinnene noe mer faglig veiledning, og til sammen bruker mannlige og kvinnelige professorer like mange timer på studentrelaterte aktiviteter. Kvinnene bruker nesten en time mer til FoU enn mennene per uke, de bruker dessuten mer tid til administrasjon og utadrettede oppgaver.

Når mannlige stipendiater og postdoktorer jobber mer enn de kvinnelige, er det først og fremst FoU de jobber med. Mens for professorene ser vi at kvinnene gjør mer av alt, med unntak av undervisning.

5 Tidsbruksundersøkelser og FoU-statistikken

Tidsbruksundersøkelser brukes som grunnlag for beregning av FoU-årsverk og FoU-lønn i FoU-statistikken. FoU-andeler beregnes for hvert lærested, fagområde og stillingskategori, og baserer seg på tid brukt til FoU på individnivå, rapportert i tidsbruksundersøkelser. Frascati-manualen (OECD 2015) anbefaler at tidsbruksundersøkelser gjennomføres på individnivå for å måle reell tid brukt til FoU. Tidsbruksundersøkelser på individnivå ble tidligere gjennomført med ti års mellomrom, men i den siste revisjonen av manualen anbefales det at disse gjennomføres minimum hvert femte år.

En utfordring med individundersøkelsene er svarprosenten. I de eldste undersøkelsene har svarprosenten vært godt over 60 prosent, og tendensen er synkende svarprosenter. AFI hadde en svarprosent på 24 i undersøkelsen i 2010, mens vi i 2016-undersøkelsen endte på 40 prosent. Det blir dermed viktig for oss å fastslå at respondentene er representative for forskerpopulasjonen.

For flertallet av lærestedene som har deltatt i Tidsbruksundersøkelsen, mener vi at svarene er representative. Men et fåtall har svært lav svarprosent, og vi må foreta suppleringsundersøkelser, slik vi også gjorde etter 2010-undersøkelsen. Suppleringsundersøkelsen sendes ut til instituttlederne, som blir bedt om å anslå fordeling av arbeidsoppgaver etter stilling for de ansatte ved eget institutt. Ulempen her er at instituttlederne vil oppgi forventet allokering av tidsressurser, mens individene vil rapportere hvordan de faktisk bruker tiden. Instituttnivået vil dessuten forholde seg til ordinær arbeidstid, men som vi har sett i kapittel 4, jobber flertallet av de ansatte ut over 37,5 timer i uka.

Som tidligere nevnt, regnes en del av tid brukt til faglig veiledning av master- og doktorgradsstudenter som FoU hvis dette kan relateres til egen forskning. Der som faglig veiledning oppgis å ha høy relevans for egen forskning, tas en relativt høy andel av den faglige veiledningen med i FoU-tiden. Tilsvarende tas noe av den faglige veiledningen med hvis dette er oppgitt å ha noen relevans for egen forskning.

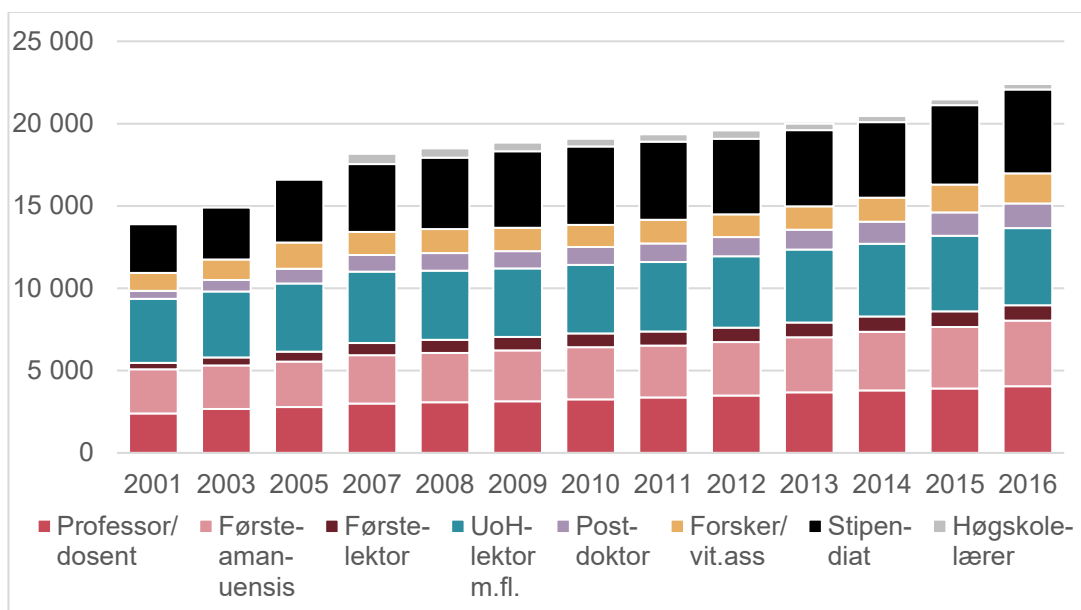
Administrasjon av FoU regnes også som FoU ved beregning av FoU-andelen. En forholdsmessig del av den administrative tiden vil derfor blir tatt med i beregningen.

FoU-andeler brukes til å beregne FoU-årsverk per lærested, fagområde og stillingsgruppe. I FoU-statistikksammenheng opererer vi med overordnede stillingsgrupper, hvor FoU-årsverk utarbeides for personalet i hver gruppe. Den største gruppen er faste stillinger lønnet av basisbevilgningen med omtrent lik andel forskning og undervisning, det vil si professor, dosent, førsteamanuensis og førstelektor, samt faglige ledere. Universitets- og høyskolelektorene er samlet i én kategori. Rekrutteringsstillinger lønnet av basisbevilgningen, det vil si stipendiater og vit.ass, utgjør en tredje gruppe, mens postdoktorer og UoH-lønnede forskere er fjerde gruppe. FoU-årsverk for eksternt finansiert personale utgjør en egen stillingsgruppe, og opplysninger om disse samles inn via FoU-statistikkens spørreskjema. Høyest FoU-andel av disse stillingene har postdoktorer og forskere, fulgt av rekrutteringsstillinger og dernest eksternt finansiert personale.

Antall personer i vitenskapelig og faglig stilling ved landets universiteter og høyskoler har økt merkbart fra 2001 til 2016, se figur 5.1. Det har i perioden vært flere strukturelle endringer som påvirker rekruttering til, og karriereveier innenfor, universitetene og høyskolene. Blant annet ble det bevilget midler til en vekst i antall stipendiater på begynnelsen av 2000-tallet, med mål om 5000 stipendiater innen 2007 (St. meld. nr. 35 (2001-2002) og St. meld. nr. 20 (2004-2005)). Innføringen av resultatbasert finansieringssystem har hatt betydning for tidsbruk, men også for mulighetene til opprykk innenfor akademien. Mellom 2001 og 2016 har Norge fått fire nye universiteter.¹³ For å bli universitet, kreves det at institusjonene har en viss andel ansatte med førstekompetanse, herunder også forskerkompetanse. Dette medfører at antall professorer, dosenter, førsteamanuenser og førstelektorer, samt antall ansatte med doktorgrad, har økt kraftig mellom 2001 og 2016.

Professoropptrykksordningen ble iverksatt i 1993 (Kyvik et al 2003), og som en følge ordningen har antall professorer økt jevnt på 2000-tallet. I 2001 var det ca. 2400 professorer og 2700 førsteamanuenser, mens det fra 2003 har vært flere professorer enn førsteamanuenser. Antall førstelektorer har vokst fra 400 i 2001 til 950 i 2016. Veksten var høy i begynnelsen av perioden, da flere læresteder satset på førstelektorprogrammer, men avtok rundt 2010-2011, og de tre siste årene har antall førstelektorer vært stabilt.

¹³ UMB/NMBU og Universitetet i Stavanger i 2005, Universitetet i Agder i 2008 og Universitetet i Nordland/Nord Universitet i 2011. Høgskolen i Oslo og Akershus ble Oslo Met i januar 2018, og Høgskolen i Sørøst-Norges søknad om å bli universitet er under behandling. Høgskolen i Innlandet jobber også for å få universitetsstatus.



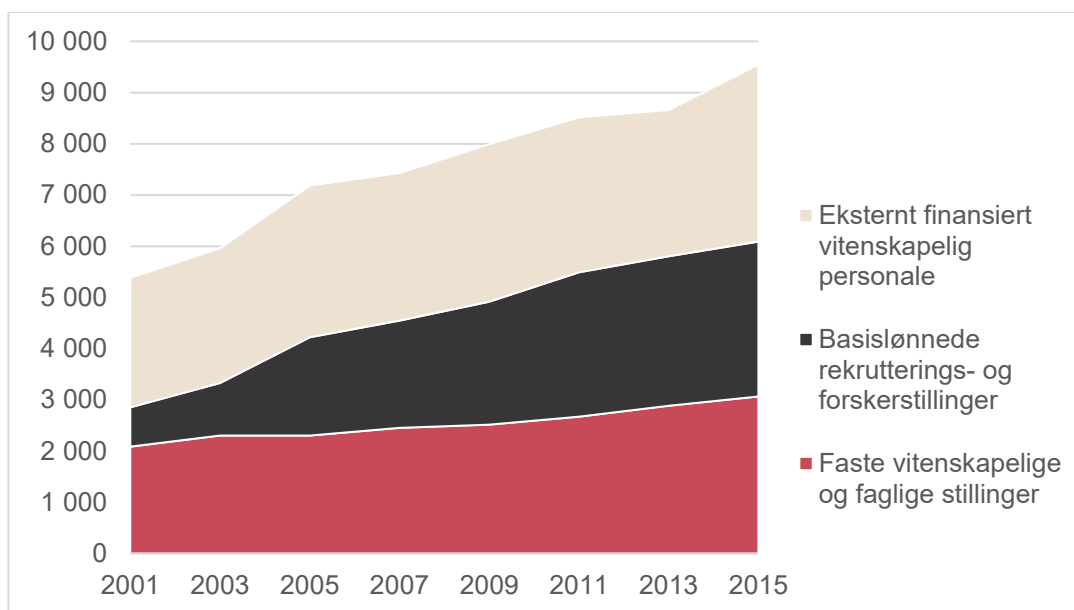
Figur 5.1 Stillingsstruktur ved universiteter og høyskoler i 2001 - 2016.

Kilde: NIFU

I 2001 var universitets- og høyskolelektorene den største stillingsgruppen og utgjorde nær 30 prosent av det vitenskapelige og faglige personalet. I tråd med satsing på forskerutdanning og kompetanseheving blant personalet ved universitetene og høyskolene, har andelen universitets- og høyskolelektorer gått ned til 22 prosent i siste del av perioden.

Postdoktorstillingen har hatt den prosentvis største veksten i perioden, fra 500 personer i 2001 til 1500 personer i 2016. 2001 var det første året lærestedene kunne tilsette postdoktorer lønnet over basisbevilgningen, tidligere var dette en stilling lønnet av eksterne midler. Endringer i Forskningsrådets finansieringssystem rundt 2010 medførte at antall stipendiater gikk ned fra 2010 til 2014.

Figur 5.2 viser hvordan sammensetningen av FoU-årsverk har endret seg i takt med endringer i personalsammensetningen. Antall FoU-årsverk utført av personale i faste vitenskapelige og faglige stillinger har økt med 47 prosent fra 2001 til 2015, i samme periode har antall personer i disse stillingene økt med 41 prosent. Merk at FoU-andelen er justert i 2011, basert på NIFUs og AFIs tidsbruksundersøkelser (Gunnes og Wendt 2013, Egeland og Bergene 2012). FoU-årsverk utført av eksternt finansiert personale har økt med 37 prosent mellom 2001 og 2015, men her gikk antall FoU-årsverk ned rundt 2010, i takt med endringene i Forskningsrådets finansieringssystem. Stillingskategorien som har økt aller mest i perioden, er basislønnede rekrutterings- og forskerstillinger, med en vekst i FoU-årsverk på nær 300 prosent. Læresteder med rett til å tildele doktorgrad har fra 1998 kunnet opprette egne postdoktorstillinger, og antall postdoktorer har vokst kraftig. Det samme har forskere tilsatt på prosjekt.



Figur 5.2 FoU-årsverk etter stillingskategori¹ 2001-2015.

¹Faste vitenskapelige stillinger omfatter her professor, dosent, førsteamanuensis, førstelektor, amanuensis, faglig leder, universitets- og høyskolelektor og spesialiststilling tilknyttet profesjonsutdanningene. Basislønnede rekrutterings- og forskerstillinger omfatter stipendiat, postdoktor, vit.ass og forsker. Eksternt finansiert personale omfatter stillinger som er minst 50 prosent lønnet av eksterne midler. Merk at helseforetakslønnet forskerpersonale (stipendiater og forskere) ved universitetssykehusene er inkludert i denne kategorien frem til og med 2005.

Kilde: NIFU

Antall utførte FoU-årsverk danner grunnlag for beregning av FoU-lønn. FoU-lønn beregnes per institutt, ut i fra gjennomsnittslønninger per stilling ved hvert lærested. Opplysninger om gjennomsnittslønn hentes fra SSB. FoU-lønn aggregeres opp på lærestedsnivå og per fagområde.

Referanser

- Bentley, P., Kyvik, S., Vabø, A. og E. Waagene (2010): Forskningsvilkår ved norske universiteter i et internasjonalt perspektiv: En undersøkelse av 7 land. Oslo, NIFU-rapport 2010:8.
- Egeland, C. og A. C. Bergene (2012): Tidsbruk, arbeidstid og tidskonflikter i den norske universitets- og høgskolesektoren. Oslo, AFI-rapport 1/2012.
- Forskerforbundet (2012): Institusjonenes hovedprinsipper for fordeling av tid til FoU. Rapport fra tillitsvalgtundersøkelse. Oslo, Forskerforbundets skriftserie 1/2012.
- Frølich, N., Wendt, K., Reymert, I., Tellmann, S. M., Elken, M., Kyvik, S., Vabø, A. og Larsen E. H. (2018): Academic career structures in Europe: Perspectives from Norway, Denmark, Sweden, Finland, the Netherlands, Austria and the UK. Oslo, NIFU-rapport 2018:4.
- Frølich, N., Sivertsen, G., Gunnes, H., Røsdal, T., Tellmann, S. M., Olsen, B. M. og T. Næss (2017): Kartlegging av FoU i fagmiljø som tilbyr korte profesjonsutdanninger: En kartlegging av ingeniør-, lærer- og helse- og sosialfagene. Oslo, NIFU-rapport 2016:31.
- Gunnes, H. og K. Wendt (2013): Tidsbruksundersøkelser for FoU-statistikk i UoH-sektoren for 2011. Oslo, NIFU arbeidsnotat 2013:6.
- Kyvik, S., Olsen, T. B. og E. Hovdhaugen (2003): Oslo, NIFU arbeidsnotat 2003:
- Kyvik, S. og O. J. Skodvin (1998): FoU ved statlige høgskoler. Oslo, NIFU-rapport 10/1998.
- Kyvik, S. og J. A. Enoksen (1992): Universitetspersonalets tidsbruk. Oslo, NAVFs utredningsinstitutt rapport 10/1992.
- Kyvik, S. (1983): Arbeidsoppgaver og arbeidstid ved universitetene: en undersøkelse av arbeidstidens anvendelse i 1981 blant det vitenskapelige personalet ved Universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø. Oslo, NAVFs utredningsinstitutt rapport 3/1983.
- Larsen, I. M. (2007): Om styring og ledelse av universiteter og høgskoler: mellom fagfellesskap, hierarki, politikk og marked. Oslo, Universitetet i Oslo.
- Larsen, I. M. og S. Kyvik (2006): Tolv år etter høgskolereformen - en statusrapport om FOU i statlige høgskoler. Oslo, NIFU STEP-rapport 7/2006.

- Lid, S. E., Pedersen, L. F. og Damen, M. L. (2018): Underviserundersøkelsen 2017. Hovedtendenser. Oslo, NOKUTs utredninger og analyser.
- Nordgård, J. D. (1999): Doktorgradsstipendiateres forskningsandel. En gjennomgang av opplæringsprogrammernes omfang, innhold og relevans. Oslo, NIFU skriftserie 1999.
- OECD (2015): Frascati manual: Guidelines for collecting and reporting data on research and experimental research. OECD, The Measurement of Scientific, Technological and Innovation activities, 2015.
- OECD (2002): Frascati Manual. Proposed standard practice for surveys on research and experimental development. Paris. Norsk oversettelse ved NIFU i 2004.
- Reymert, I., Nesje, K. og T. M. Thune (2017): Doktorgradskandidater i Norge: Forskeropplæring, arbeidsvilkår og karriereforventninger. Oslo, NIFU-rapport 2017:10.
- Smeby, J. C. (2001): Forskningsvilkår ved universiteter og vitenskapelige høyskoler. Oslo, NIFU skriftserie 16/2001.
- St. meld. nr. 18 (2014-2015): Konsentrasjon for kvalitet — Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren. Kunnskapsdepartementet.
- St. meld. nr. 7 (2007-2008): Statusrapport for Kvalitetsreformen i høgre utdanning. Kunnskapsdepartementet.
- St. meld. nr. 35 (2001-2002): Kvalitetsreformen Om rekruttering til undervisnings- og forskerstillinger i universitets- og høyskolesektoren (Rekrutteringsmeldingen). Kunnskapsdepartementet.
- St. meld. nr. 20 (2004-2005): Vilje til Forskning. Kunnskapsdepartementet.

Vedlegg

Vedlegg I: OECDs definisjon av forskning og utviklingsarbeid

Vedlegg II: Tidsbruksundersøkelsens spørreskjema (norsk)

Vedlegg III: Tidsbruksundersøkelsens spørreskjema (engelsk)

Vedlegg IV: Kommentarer til Tidsbruksundersøkelsen

Vedlegg V: Vedleggstabeller

Vedlegg I: OECDs definisjon av forskning og utviklingsarbeid

Forskning og utviklingsarbeid (FoU) er kreativ virksomhet som utføres systematisk for å oppnå økt kunnskap, herunder kunnskap om mennesket, kultur og samfunn – og omfatter også bruken av denne kunnskapen til å finne nye anvendelser.

For å falle inn under FoU-begrepet må aktiviteten inneholde noe **nytt**, være **kreativ**, ha **usikkerhet** knyttet til resultatet, være **systematisk** og kunne **overføres** og/eller **reproduseres**.

FoU inndeles i følgende aktivitetstyper:

- Grunnforskning er eksperimentell eller teoretisk virksomhet som primært utføres for å skaffe til veie ny kunnskap om det underliggende grunnlag for fenomener og observerbare fakta – uten sikte på spesiell anvendelse eller bruk.
- Anvendt forskning er også virksomhet av original karakter som utføres for å skaffe til veie ny kunnskap. Anvendt forskning er primært rettet mot bestemte praktiske mål eller anvendelser.
- Utviklingsarbeid er systematisk virksomhet som anvender eksisterende kunnskap fra forskning og praktisk erfaring, og som er rettet mot:
 - å fremstille nye eller vesentlig forbedrede materialer, produkter eller innretninger, eller
 - å innføre nye eller vesentlig forbedrede prosesser, systemer og tjenester.

Nærmere om avgrensning av FoU

FoU-aktivitet er beslektet med en rekke andre aktiviteter som også kan ha et vitenskapelig og teknologisk fundament, ofte nært knyttet til FoU gjennom informasjonsstrømmer, arbeidsmåter, institusjoner og personale. Iht. internasjonale retningslinjer for FoU-undersøkelsen må relaterte aktiviteter holdes utenfor når FoU måles.

Mer utførlige drøftinger av hvilke aktiviteter de ulike begrepene inkluderer, finnes i «Frascati-manualen» (OECD, 2015), norsk oversettelse i utdrag (NIFU, 2004).

Vedlegg II: Tidsbruksundersøkelsen – spørreskjema (norsk).

Takk for at du vil delta i NOKUTs Underviserundersøkelse og NIFUs Tidsbruksundersøkelse. Spørreskjemaet innledes med NIFUs del, som i hovedsak dreier seg om en skjønnsmessig fordeling av arbeidstiden på ulike aktiviteter. Deretter følger NOKUTs del av spørreskjemaet, hvor du først blir bedt om å oppgi om du har undervist på bachelor- eller mastergradsprogrammer de siste to årene.

Undersøkelsen er frivillig og tar omtrent 10 minutter. Du kan avbryte utfyllingen og fortsette senere. Dine svar vil bli lagret.

Vi ber deg etter beste evne besvare spørsmålene. Vi er klar over at det kan være vanskelig å gi eksakte svar på en del av spørsmålene, og at svarene der må baseres på skjønnsmessige vurderinger og anslag.

All informasjon vil bli behandlet konfidensielt, og det vil ikke offentliggjøres data som gjør det mulig å identifisere den som svarer. Prosjektet er meldt til NSD - Norsk senter for forskningsdata.

Om du har spørsmål eller kommentarer, kan du henvende deg til underviser@nokut.no

Vennlig hilsen,

NIFU - Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning

NOKUT - Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen

Del 1: Innenfor hvilket fagområde var ditt forskning og utviklingsarbeid (FoU) i hovedsak i 2016?

- (1) Humaniora
- (2) Samfunnsvitenskap
- (3) Matematikk og naturvitenskap
- (4) Teknologi
- (5) Medisin og helsefag
- (6) Landbruks-, fiskerifag og veterinærmedisin
- (7) Annet
- (99) Hadde ikke forskning og utviklingsarbeid

Hvis annet, vennligst spesifiser

Hva var din hovedstilling høsten 2016?

- (1) Professor
- (2) Dosent
- (3) Førsteamanuensis

- (4) Førstelektor
- (5) Amanuensis
- (6) Universitetslektor
- (7) Høgskolelektor
- (8) Høgskolelærer
- (9) Forskningssjef
- (10) Forsker
- (11) Postdoktor
- (12) Stipendiat
- (13) Vitenskapelig assistent
- (14) Annen stilling

Hvis annen, vennligst spesifiser

Del 2: Hvordan ble arbeidstiden din i 2016 fordelt på ulike arbeidsoppgaver? Fordelingen gjelder hele kalenderåret, ikke bare undervisningsterminene. Eventuell forskningstermin skal inngå i anslaget. Inkluder total tid du har benyttet i forbindelse med din stilling og yrkesutøvelse for øvrig, selv om noe av tiden har falt utenfor normal arbeidstid.

Anslå i prosent fordelingen av din arbeidstid på følgende aktiviteter:

(La anslagene summere seg til 100 prosent, oppgi nærmeste hele prosent.)

Undervisning ved egen institusjon • Undervisning ved egen institusjon: Omfatter tid til planlegging, forberedelse og gjennomføring av alle typer undervisning inkl. praksisveiledning ved egen institusjon. Etterutdanningskurs e.l., arbeid med studieplaner, veiledning på bachelornivå, konferansetimer, ekskursjoner, eksamensarbeid, bedømmelse av doktorgrader, eller lignende skal medregnes. Tid til utvikling av undervisningsmateriale og studie-/fagplaner skal medregnes her. _____

Faglig veiledning av mastergrads- og doktorgradsstudenter _____

Forskning og utviklingsarbeid (FoU) • FoU: Angi alt arbeid som er direkte knyttet til forskning og utviklingsarbeid; både egne prosjekter og ledelse eller assistanse ved andres prosjekter, medregnet f. eks. litteraturstudier, publisering av forskningsresultater, reiser, planlegging av prosjekter, deltakelse på konferanser og utdanningsaktiviteter knyttet til egen forskning. _____

Administrasjon • Administrasjon: Omfatter all administrativt arbeid; verv, møter, rapportering, ledelse mv. ved egen institusjon, og som ikke naturlig inngår i noen av de øvrige arbeidsoppgavene. _____

Museumsvirksomhet • Museumsvirksomhet: Omfatter forvaltningsoppgaver og tid medgått til samlingsarbeid og utstillinger. _____

Kunstnerisk virksomhet • Kunstnerisk virksomhet: Omfatter skapende og utøvende virksomhet. _____

Utadrettede oppgaver • Utadrettede oppgaver: Omfatter foredrag, undervisning, veiledning, eksamensarbeid, arbeid med studieplaner ved andre institusjoner, samt arbeid med lærebøker, populærvitenskapelig virksomhet, medlemskap i styrer, komiteer, redaktør/medarbeider i vitenskapelige tidsskrifter e.l., evaluerings- og bedømmelsesoppdrag. _____

Profesjonell yrkesutøvelse • Profesjonell yrkesutøvelse: All yrkesaktivitet som ikke er tatt med foran. For eksempel kan dette være overlege/tannlege, advokat, konsulenttjenester e.l. _____

Hvor mange timer i gjennomsnitt per uke vil du anslå at du i 2016 til sammen arbeidet med de ovenfor nevnte oppgavene?

Benytt merknadsfeltet under hvis du ønsker å kommentere svarene dine (for eksempel om du har hatt permisjon eller vært ansatt bare deler av året).

Undervisning og veiledning

Hvor mange studenter har du veiledet i 2016?

Bachelorgradsstudenter _____

Mastergradsstudenter _____

Doktorgradsstudenter _____

Faglig veiledning kan i større eller mindre grad være relatert til veileders egen forskning. I hvilken grad hadde din faglige veiledning av studentene sammenheng med egen forskning i 2016?

	i liten grad	i noen grad	i høy grad	vet ikke/ikke relevant
Bachelorgradsstudenter	(1) <input type="checkbox"/>	(2) <input type="checkbox"/>	(3) <input type="checkbox"/>	(4) <input type="checkbox"/>
Mastergradsstudenter	(1) <input type="checkbox"/>	(2) <input type="checkbox"/>	(3) <input type="checkbox"/>	(4) <input type="checkbox"/>
Doktorgradsstudenter	(1) <input type="checkbox"/>	(2) <input type="checkbox"/>	(3) <input type="checkbox"/>	(4) <input type="checkbox"/>

(Del 3: Spørsmål fra Underviserundersøkelsen er tatt ut)

Del 4: For å redusere antall spørsmål i skjemaet har vi fått en del bakgrunnsinformasjon om deg (kjønn, alder, stillingsbenevnelse, ansettelse (fast/midlertidig, heltid/deltid) og fakultetstilhørighet) fra institusjonen din. Vi ønsker å sammenstille denne informasjonen med svarene i spørreskjemaet.

Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt og vil ikke publiseres på en måte som kan identifisere enkeltpersoner. NOKUT og NIFU har meldt inn dette prosjektet hos personvernombudet ved NSD - Norsk senter for forskningsdata.

Jeg samtykker til sammenstilling:

(2) ja

(1) nei

NOKUT arbeider kontinuerlig for å forbedre spørreskjemaet. I tillegg ønsker vi å få større innsikt i hvorfor undervisere svarer slik de gjør. Dersom du er villig til å svare på noen oppfølgende spørsmål senere, vennligst oppgi e-postadressen din.

Vedlegg III: Tidsbruksundersøkelsen – spørreskjema (engelsk)

Welcome to a survey for academic staff at Norwegian universities and university colleges.

Thanks for being willing to take part in NOKUT's higher education teacher survey and NIFU's time use survey. The questionnaire opens with NIFU's part, which asks for a tentative assessment of how your working time is distributed on different activities. Then follows NOKUT's part of the questionnaire, where initially you will be asked if you have been teaching on a Bachelor's or Master's degree programme during the last two years.

The survey is voluntary and takes about 10 minutes to complete. You may pause during the process and continue later. Your responses will be stored.

We ask you to answer the questions as best you can. We are aware that answers to many of the questions cannot be exact, but have to be assessed or stipulated.

All information will be handled with strict confidentiality and no data will be published that can be traced back to the source.

The project has been registered with the Norwegian Centre for Research Data.
If you have questions or comments, you may contact us at underviser@nokut.no.

Kind regards,

NIFU Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education
NOKUT Norwegian Agency for Quality Assurance in Education

Part 2: Research and development (R&D)

In what field of research did you carry out most of your research and development (R&D) in 2016?

- (1) Humanities and arts
- (2) Social sciences
- (3) Natural sciences
- (4) Engineering and technology
- (5) Medical and health sciences
- (6) Agricultural and veterinary sciences
- (7) Other
- (99) Not active in R&D

Other, please specify

What was your main formal position in the autumn of 2016?

- (1) Full professor
- (2) Professor (NOR: Dosent)
- (3) Associate Professor (NOR: Førsteamanuensis)
- (4) Associate Professor (NOR: Førstelektor)
- (5) Assistant Professor (NOR: Amanuensis)
- (6) Assistant Professor (NOR: Universitetslektor)
- (7) Assistant Professor (NOR: Høgskolelektor)
- (8) University College Teacher (NOR: Høgskolelærer)
- (9) Head of Research (NOR: Forskningssjef)
- (10) Research Position (NOR: Forsker)
- (11) Postdoctoral Fellow (NOR: Postdoktor)
- (12) Research fellow (NOR: Stipendiat)
- (13) Research Assistant (NOR: Vitenskapelig assistent)
- (14) Other

Other, please specify

Part 2: How was your working distributed on different tasks in 2016?

The distribution should cover the entire year, not just teaching periods. Periods of research sabbatical must also be included. Include total time spent in connection with your job, even if part of the time may have been outside normal working hours.

Assess (in percentages) the distribution of your working time on the following activities: (The estimates must add up to 100 percent; list nearest whole percent.)

Teaching at own institution • Teaching at own institution: Includes time spent on planning, preparing and execution of all types of teaching, including supervision for practice training at your own institution. Continuing education courses, study plan development, academic supervision at bachelor level, conference hours, excursions, exam work, assessment of PhDs, etc. must be included. Also include time spent on developing teaching materials and programme/course plans. _____

Academic supervision of MA and PhD students _____

Research and development (R&D) • R&D: Include all work directly connected with research and development work: work on your own projects as well as assistance or leadership functions in connection with other persons' projects, including e.g. literature studies, publishing of research results, travel, project planning, participation at conferences and educational activities connected to your own research. _____

Administration • Administration: Includes all administrative work, elected functions, meetings, reporting, leadership functions, etc. at own institution that is not a natural part of other work tasks. _____

Museum related activities • Museum related activities: Includes administrative tasks and time spent on work with collections or exhibitions. _____

Artistic activities • Artistic activities: Includes creative and performing activities. _____

Externally directed activities • Externally directed activities: Includes talks, teaching, academic guidance, exam work, study plan development at other institutions; also includes work on textbooks, presenting research to a broader public, representation on boards/committees, editor/executive of scientific journals, etc., evaluation and assessment tasks. _____

Professional practice • Professional practice: All professional activities not included in the other categories above. For example physician/dentist, solicitor, consultancy work, etc. _____

How many hours per week did you spent, on average, on the activities listed above, in 2016?

Please use the comment box under if you want to comment on your answers (for example, whether you were on leave or have been employed for only part of the year).

Teaching and student supervision

How many students did you give academic supervision in 2016?

Bachelor's students _____

Master's students _____

PhD candidates _____

Academic supervision of students may be more or less closely related to the supervisor's own research. To what extent was your academic supervision of students related to your own research in 2016?

	to a small extent	to some extent	to a large extent	do not know/not relevant
Bachelor's students	(1) <input type="checkbox"/>	(2) <input type="checkbox"/>	(3) <input type="checkbox"/>	(4) <input type="checkbox"/>
Master's students	(1) <input type="checkbox"/>	(2) <input type="checkbox"/>	(3) <input type="checkbox"/>	(4) <input type="checkbox"/>
PhD candidates	(1) <input type="checkbox"/>	(2) <input type="checkbox"/>	(3) <input type="checkbox"/>	(4) <input type="checkbox"/>

(Part 3: Questions related to the Higher education teacher survey are removed)

Part 4: In order to reduce the number of questions in the questionnaire we have collected some background information about you (gender, age, formal position, terms of employment (permanent/temporary, full time/part time) and faculty affiliation) from your institution.

We intend to collate this information with your answers in the questionnaire. The information will be treated with the strictest confidentiality and will not be published in any way that may identify individuals. NOKUT and NIFU have registered this project with NSD Norwegian Center for Research Data.

I hereby consent that my personal data may be linked with my answers in the questionnaire:

(2) yes

(1) no

Vedlegg IV: Kommentarer til Tidsbruksundersøkelsen

Kommentarene er samlet inn via et eget felt i web-undersøkelsen, og nær 15 prosent av respondentene la inn en kommentar. Flere av kommentarene gjaldt konkret utfylling av spørreskjemaet, eller inneholdt personlig informasjon. Disse er tatt ut. Navn som kan identifisere enheten er også fjernet.

Kommentarer knyttet til FoU

- Det er veldig bra at vi har forskningstid i ordinær stilling. Det gjør det lettere å forske som en del av det daglige. Administrasjon utgjør 5%, men det brukes mer, og jeg er ansvarlig for et emne på 30 studiepoeng. Det går ut over forskningstid.
- For å få til alle oppgavene jobber jeg mye mer enn 100%. (...) Virkeligheten er at vi har mye undervisning og svært lite tid til forskning.
- Arbeid utover ordinær arbeidstid er forskning - det holder ikke med 30% av ordinær arbeidstid for å dekke dette
- Omtrent 50% mer tid ble brukt til forskning og veiledning UT over ARBEIDSTID.
- Administrasjon tar alltid mer tid enn ressursen institusjonen tildeler, det samme gjelder undervisning. Forskningstid blir som regel taperen i konkurransen med uproduktiv møtetid.
- Dette ble veldig vanskelig. For eksempel har jeg ingen FOU tid på arbeidsplanen i år, men har likevel brukt en del tid til forskning, artikkelskriving og konferansepresentasjoner.
- Har de siste årene valgt å ikke søke om FoU-tid fordi jeg opplever at 15-20% er for lite til å få til forskning av god kvalitet og da gir det meg bare dårlig samvittighet.
- Som vikar har man ikke FOU-tid, kun tid til faglig fornying. Forskningsvirksomhet er dermed ikke del av arbeidstid.
- Mye ekstern finansiert forskning gjør at det blir dobbelt opp. Vanskelig å få reell avlastning i undervisningen.
- Jeg jobber ulike timer pr uke, avhengig av hvilke arbeidsoppgaver som skal løses. Iblant jobber jeg mange timer utover normalarbeidstid, når f.eks. forskningsoppgaver kommer på feil tid i forhold til undervisning, eller veiledningsspørsmål kommer på tid man egentlig skal bruke til undervisningsforberedelse eller spørsmål. Jeg jobber oppgaveorientert, ikke sekvensielt.
- Det er litt vanskelig å fordele FoU og veiledning av masterkandidater og PhDer, fordi alt det til sammen er forskning.
- Jeg har gjort mesteparten av egenforskningen i løpet av ferieperiodene.
- Jeg har egentlig 30% forskningstid, men den blir spist opp av stadig mer administrative oppgaver samt mindre ressurser til å planlegge undervisning.
- For å rekke forskningsoppgavene har jeg vært nødt til å jobbe de fleste helgene de siste to årene.

- I prinsippet er min arbeidstid fordelt 50/50 til forskning og undervisning, men administrasjon tar ofte mange flere timer enn de man får trukket fra.
- Ikke nok ansatte, så det er nødvendig å ha ekstra forelesningstimer. Det betyr at jeg ikke har nok tid for forskning.
- (...) Forskning skjer innimellom når jeg har tid.
- Mye ubetalt overtidsarbeid gjennom store deler av året, i de beskrevne aktivitetene. Det er vanskelig å få kontinuerlig forskningstid pga. andre oppgaver som hele tiden må gjennomføres.
- Reelt sett benyttet jeg MER av min egentlige arbeidstid i arbeidsplanen til administrasjon og undervisning, og MINDRE til forskning - forskning skjer mest på fritida. I tillegg kommer andre typer utadrettede oppdrag (stillingskommisjoner, referee-arbeid, etc.)
- Jeg mener å ha blitt pålagt altfor stor undervisningsbyrde og veiledningsbyrde, slik at dette har tatt av tiden som jeg egentlig skal bruke til forskning.
- Jeg er leder for et forskningscenter og frikjøpt fra undervisning og veiledning, men jeg gjør det likevel.
- Jeg jobber mye mer med administrasjon og undervisning enn det stillingsbeskrivelsen tilsier. Dette går utover tid til forskning som krever konsentrasjon over tid.
- Er aleneforsørger (...) og dermed låst til "normal arbeidstid". Forskningen lider mest i forhold til tidligere, betydelig lengre, arbeidstid.
- En del forskning og tilrettelegging av foredrag/forelesninger er gjort i fritiden hjemme.
- Forskning foregår i beste fall på fritiden, men mesteparten av tiden jeg ikke veileder eller underviser, søker jeg om forskningsmidler. Det er meningsløs tidsbruk.
- Stor forskjell på arbeidsplan og reell arbeidstid skyldes utelukkende FoU arbeid som i all hovedsak gjennomføres på fritiden
- Nærmere 100 % av betalt arbeidstid går med til administrasjon og undervisning. For å få gjort også FOU og egen profesjonell yrkesutøvelse jobber jeg mer enn avtalt arbeidstid i gjennomsnitt pr uke. I snitt utgjør dette ca en ubetalt arbeidsdag pr uke.
- Due to staff being on sick leave and insufficient staff to cover all teaching and administrative duties in the department, we have become administrators of the programme. Time for research disappears because it is necessary to prioritise the students' learning.
- I am primarily responsible for research and development, which demand hours outside official working hours. This is necessary for updated with reviewing literature, hypothesis development, design and execution of experiment and publishing the manuscript.
- I do research outside of my work time, often on weekends, as teaching and especially administration take most of the time.
- Have to use extra time for research activities.

- The formal working hour is 37,5 but normally as a researcher I spent more than that.
- 37,5 is the normal official working time but in most cases I do spend far more than that in my preparing for teaching, working on research papers, advising students, and doing other administrative duties.
- Too little research time in relation to expectations.
- Research tends to be the part that is hurt most because of requirements to deliver in other roles.
- as a PhD (Stipendiat) at my faculty, I am not allowed to teach until the very last year. So, my main task now is only to do my own research project.
- The admin and teaching load is enormous (...). If you cannot buy yourself out of teaching, your research is doomed.

Kommentarer til undervisning

- For få ansatte og for stor undervisnings- og administrativ byrde.
- Vanskelig å anslå timeantall pr uke, da det varierer kraftig. Høsten er for eksempel langt tettere pakket med undervisning enn våren.
- 50% studieårslederverv ved bachelorutdanning i (profesjonsfag): I praksis er dette omtrent en hel stilling som en ikke får betalt for. FoU-tid benyttes til forberedelse av undervisning da vekting av forberedelse til undervisning ikke er tilstrekkelig.
- Virkeligheten er at vi har mye undervisning og svært lite tid til forskning.
- Betydelig del av arbeidstiden går med til planlegging av undervisning (timeplaner, lage oppgaver, finne litteratur etc), som ikke passer i kategoriene over fordi det har både faglige og administrative elementer.
- Helger går også av og til bort til undervisningsrelatert arbeid, for eksempel å vurdere arbeidskrav og forberede undervisning, når den skjer på mandag. Man kan for eksempel ikke regne netto tidsbruk på vurdering av oppgaver, som innebærer både å lese, få oversikt, og gi studenten skriftlig respons som er fremoverrettet og som studenten kan bruke til å vurdere sitt eget arbeid med tanke på læring. Det holder ikke med en kort generell kommentar. Man må tas pauser i mellom. Det er for eksempel umulig å sitte på med 45 studentbesvarelser!
- Nesten all tid går til undervisning og planlegging av denne. Vi får kun skrive ned fast møtetid som administrasjon.
- Stillingen (kombinasjon studiekoordinator og undervisning) er ikke god. Det går ut over normal arbeidsdag, helse og kvalitet i hver oppgave. Koordinator-funksjon (det er ingen stilling) burde være 100 %.
- krise ved institusjonen: jeg måtte oppgi FoU-tiden min for å få emnene til å gå rundt ved å påta meg mye administrasjon og undervisning
- stort arbeidspress pga omorganisering, samt innføring av ny fagplan, som medførte større endringer i undervisning og pensum

- Ny stilling, fokus på undervisning og rettleiing. Ikkje samsvar mellom oppgåver og tildelte timar. Ser ut til å være eit gjennomgåande trekk ved det å arbeide ved ein høgskule.
- Forberedelsestid til undervisning og veiledning er altfor knapp, dvs at reell timeforbruk er flere timer pr. uke i enn det som er normert arbeidstid.
- Må arbeide mye på fritiden for å sikre kvalitet i undervisning og FOU-arbeid.
- Med undervisning menes forberedelser til undervisning, oppfølging av studenter i praksis og evaluering av studentarbeid, både innleveringer og eksamener
- Undervisning ved egen institusjon omfatter veldig mye mer enn undervisning. Hovedkontakten med studenter er veiledning (gruppe/individuell).
- Hadde noe undervisning "på topp" grunnet sykefravær hos andre ansatte
- Estimatet er kjenslebasert. Eg «føler» at eg brukar mykje tid på undervisning, at eg jobbar meir enn 37,5 timar i veka, og at undervisning og administrasjon stiel tid frå forskinga. Men i tillegg har eg òg teke på meg ein god del verv og andre eksterne oppgåver - slik det finst ei implisitt forventning om i akademia - og det kan godt henda at det er det som bidreg til kjensla av at det er lite tid att til FoU.
- Jeg hadde fritak fra "Pliktarbeid" / administrative oppgaver / undervisning høsten 2016, da det var mitt første semester i stillingen.
- Det arbeides i tillegg med undervisningsforberedelse kveldstid, natt og i helger.
- Eg var i 2016 i ei postdoktorstilling utan undervisning. Eg hadde likevel ein del undervisning på relevante emne, men dette var i tillegg til stillinga mi (som eg skal få betalt for i form av tillagt tid på postdoktorstillinga).
- Det hører med til bildet at jeg hadde 200 overtimer på arbeidsplanen i 2016. I praksis hadde jeg veldig mange flere overtimer fordi mange av mine oppgaver enten ikke står på arbeidsplanen eller fordi f.eks. undervisnings- og veiledningsoppgaver og en del administrative oppgaver er mer arbeidskrevende enn det arbeidsplanen viser. Jeg har ofte 12-timersdager, og ofte må jeg også jobbe i helgene.
- Eg har hatt administrative verv som gjer at eg er delvis frikjøpt frå undervisning, men har likevel undervist omlag fullt.
- Fagkoordinatorjobben tok mye tid pga. omorganisering av studiet og ressursmangel pga. avgang og langtidssykdom førte til mer undervisning/veiledning med "overtid" til følge.
- Jeg var ferdig med undervisningsplikten i stipendiatkontrakten året før, så jeg hadde bare noen korte "gjesteopptredener"
- Jeg underviser mye mer enn det en professor skal undervise, og institusjonen er ikke interessert i dialog for å løse dette problemet.
- I spend in general slightly more time on teaching assistance than my peers. It's because different courses require different work load. This has a negative effect on the time left for my research. Teaching is important to me, however, the quality and time is not rewarded fairly.

- This is way too many hours and is connected to a RCN application having to be done on top of normal teaching as there was no grant application timetable, making it difficult to schedule. These often require significant consultation to fit specific project description so much other work has to be done outside normal work hours.
- When teaching large intro course, one full day of the weekend goes into preparation, even if I have done it before. The idea that this is a 37.5 hour a week job is a joke.
- I have no teaching obligations, however, it is apparently at my advantage and thus I have engaged.
- It is for me impossible to quantify. At the time, I had a 100% position with the burden of about a 200% position. While a lot of teaching was involved, the administrative tasks were of a wide variety and multiple. There was almost no time nor energy left for much else.
- Work at night, in weekends, travel 10-20% of time for teaching, projects. Not compensated as freetime.
- My teaching was not conducted at my own institution. I was contracted to another institution to cover a course for a sabbatical

Kommentarer til veiledning

- Under veiledning her menes uoffisiell veiledning, dvs. at man har veiledet uten å være veileder på papiret.
- Jeg hadde en liten ekstrajobb med veiledning av studenter (fikk ekstra betalt), for å spe på stipendiatlønnen.
- Mye veiledning foregår også på kveldstid og helger, via mail.
- By supervision of PhD students I mean "mentoring" as the main supervisor typically refer to me for practical aspect of the research.
- During my working time I have supervised MA students but this was not officially recognised. Usually postdocs spent part of their time supervising PhD, MA and even bachelor students, but this is not always recognised by the department or the university. I think this is a serious problem because the Research Council is paying for a postdoc time that should be paid (and recognised) by the department.

Kommentarer til administrasjon

- Administrasjon tar mer og mer tid - innimellom alt det andre. Byråkratiseringen er en skikkelig tidstyv (...).
- Underbemanning pga sykdom og div permisjoner på studiet - studentrelaterte oppgaver som må utføres/løses uansett. Administrative pålegg med lav eller ingen relevans for utdanningens kvalitet og sviktende administrativ støtte gir høy belastning på administrative oppgaver
- Fusjoner tar mye administrasjonstid
- Jeg arbeidet ca 70 timer per uke i 2016 med alt for mye administrasjon.

- Vi har alt for mange timer til administrasjon, til de faglige ansatte, som studieleder egentlig skal gjøre.
- I administrasjon ligger det som på arbeidsplan er andre oppgaver. Dette retter seg også mot representasjon og verv, deltagelse i blant annet UHR prosjekter/organer som ble mer enn forventet. Noe av det grenser til utviklingsarbeid
- Vi får kun skrive ned fast møtetid som administrasjon.
- Veldig mye ekstra administrativt (faglig og institusjonelt) arbeid i forbindelse med fusjonen
- Pga uforutsette oppgaver knyttet til fusjon og innføring av ny 5-årig GLU fra H2017 - har det blitt brukt ekstra mye tid til administrasjon og utvikling av det nye studieprogrammet.
- 20% administrasjon pga av nye emneplaner og samarbeidsmøter mellom campusene. Dette tar tid fra FoU.
- We are short of staff, which makes administration harder and increases the work load
- Særlig administrasjon tar mye mer tid enn tildelt tid
- Med "administrasjon" mener jeg alt som skal ordnes og fikses i tilknytning til planlegging og gjennomføring av undervisning. Jeg bruker trolig enda mer enn den angitte prosenten til å melde, kvalitetssikre, rapportere, korrigere, melde på nytt... om alt fra rom til detaljer i forbindelse med vurdering og eksamen. I tillegg: Masse møter i forbindelse med fusjon av institusjoner.
- Administrasjon er rekna alle verv og planlegging av nye studietilbud-fusjonsarbeid m.m.
- Under administrasjon her ligger arbeid med faglig integrasjon ved fusjonert institusjon.
- Jeg teller ikke timer. Jeg jobber med det jeg må, når det ikke er con amore. Mesteparten av tiden jobber jeg fordi jeg liker det. Det er vel hovedsakelig kun sensur og administrasjonsoppgaver som skaper motvilje.
- På grunn av omorganisering har administrasjon tatt mye mer tid enn forventet
- "Administrasjon" er min måte å si alt mulig annet - faglig som rent administrativt - som jeg vikles inn i utover stipendiatoppgavene.
- Underbemannet vitenskapelig stab, fusjon, sammenslåing av ulike fagmiljøer, ustabil og redusert administrativ stab
- Administrasjonsprosenten eg har ført opp er knytt til drifta av forskingsgruppa og forskingsprosjektet eg er med i.
- Uttrykket "administrasjon" omfatter både rutiner, skjemaer, søknader, rapporter, undersøkelser (foring av byråkratiet + undersøkelser av den type jeg nå svarer på), vurderinger/anbefalingsbrev mv til kandidater/studenter jeg har veiledet, samt tidsplanlegging, og - ikke minst- å sette seg inn i nye rutiner og IT-programmer som øker selvbetjeningsgraden ved administrasjon og fx regnskap og rapportering (noe som

angivelig skal redusere" omfanget av byråkrati og administrasjon, men i realiteten er en overføring av arbeid fra betalt administrasjon til ubetalt administrasjon utført av vitenskapelig ansatte selv.

- I included tasks such as equipment repair (both direct and organization of) under administrative.
- Measurement of work is unjust. I organized a world-congress (...). It gave 0 (zero) credit points for work (like working as an international referee). (...) For administrative persons that was work, of course! Why is the same work executed by staff counted but not for faculty? Utterly unjust working conditions!
- Skjema og realitet er sjelden samsvarende; "usynlige" administrative oppgaver er en enorm tidstyv.
- Jeg gikk over i en lederstilling i mitt institutt, noe som krever mye mer administrasjonsarbeid enn vanlig.
- Administrasjon og utadrettete oppgaver glir litt over i hverandre.
- Jeg driver kun med mitt eget forskningsprosjekt og andre publikasjoner, det eneste administrative er månedlige seksjonsmøter, allmøter o.l. som ikke skjer hver uke, men som hver gang varer noen timer.
- Admin work is extremely high and not efficient and complicated, mainly because one solution is often offered for all cases - this causes a lot of complications.
- Eg er FoU-leder i 25 % stilling, men det er ingen plass for ledelse her. Derfor har eg satt denne delen av stillinga mi inn som administrasjon
- Administrasjon relater seg til alle de ulike områdene, f.eks ledelse av forskergrupper, arrangere konferanser (som også har mange praktiske oppgaver som hotell, mat etc.)
- ikke noen mulighet til å skrive inn faglig ledelse. Det er ikke det samme som administrasjon, men det står her under admin.

Andre kommentarer

- Under utadrettede oppgaver kommer tillitsmannsvern
- Jeg skriver et lavt tall på utadrettede oppgaver, museumsvirksomhet og profesjonell yrkesutøvelse, fordi det stort sett er gjort utafør ordinær arbeidstid.
- Har regnet eksterne oppgaver innen fagfeltet (redaktør i forskningsjournal, fagfelleoppgaver og mye foredrag for andre) som "Utadrettede oppgaver".
- mye av tiden på utadrettet virksomhet er møter med skoleeier, arbeidsliv, skolebasert kompetanseutvikling og praksisbesøk til studenter over hele landet. Jeg er i tillegg praksisansvarlig og må bruke mye tid på å følge opp praksisfeltet
- I tillegg kommer mange timer til utadrettet virksomhet (intervju, foredrag..)
- Kunstnerisk virksomhet er det som kommer nærmest det vi kaller "egenutvikling" i vårt system.
- I "profesjonell yrkesutøvelse" ligger outreach - oppgaver, f.eks. foredrag og representasjon.

- jeg jobber også med kunstnerisk virksomhet utenfor FOU-tiden, men når tidsangivelsen til sammen ikke kan bli mer enn 100% kan jeg jo ikke oppgi det her. Vil anslå ca 6 timer pr. uke til denne virksomheten
- FoU, kunstnerisk virksomhet og profesjonell yrkesutøvelse er integrerte størrelser.
- Much time devoted to writing papers in late evenings plus holding external popular science speaks/lectures for a variety of audiences
- I don't count hours. Being an academic is a lifestyle.

Vedlegg V: Vedleggstabeller

I dette vedlegget har vi samlet noen sentrale grunnlagstabeller for figurene i arbeidsnotatet.

Tabell V.1 Antall personer i vitenskapelige/faglige stillinger ved universiteter og høyskoler i Norge i 2016 etter stilling og lærestedstype.

Stilling	Universiteter	Vitenskapelige høyskoler m.fl. ¹	Statlige høyskoler ²	Totalt
Professor/dosent	3 119	456	490	4 065
Førsteamanuensis	2 446	513	994	3 953
Førstelektor	403	123	431	957
Universitets- og høyskolelektor m.fl. ³	2 115	735	1 792	4 642
Postdoktor	1 397	67	31	1 495
Forsker/vitenskapelig assistent	1 478	82	268	1 828
Doktorgradsstipendiat	4 224	347	501	5 092
Høyskolelærer	141	69	133	343
Totalt	15 343	2 392	4 640	22 375

¹Vitenskapelige høyskoler m.fl. omfatter Norges Handelshøyskole, Norges musikkhøyskole, Norges idrettshøyskole, Arkitektur- og designhøyskolen i Oslo, Høyskolen i Molde, Handelshøyskolen BI, VID vitenskapelige høyskole, Det teologiske menighetsfakultet, NLA høyskolen, Dronning Mauds minne, Kunsthøyskolen i Oslo, Politihøyskolen, Forsvarets høyskole, UNIS, Lovisenberg diakonale høyskole, Westerdal Oslo ACT, Høyskolen Kristiania, Bergen arkitekthøyskole, Ansgar Teologiske Høyskole, Barratt Due musikk institutt, Fjellhaug Internasjonale Høyskole, Høyskolen for landbruk og bygdeutvikling, Høyskolen Diakonova, Høyskolen for Ledelse og Teologi, Norges Dansehøyskole og Rudolf Steinerhøyskolen.

²Vi har lagt 2017-organiseringen av lærestedene til grunn i tabellen. OsloMet, tidligere Høyskolen i Oslo og Akershus, er derfor kategorisert som statlig høyskole i dette arbeidsnotatet.

³Universitets- og høyskolelektor m.fl. omfatter også amanuensis, faglige ledere (instituttleder og dekan) og spesialiststillinger tilknyttet profesjonsutdanningene.

Kilde: NIFU

Tabell V.2 Tidsbruk blant personalet i førstestilling¹ ved utvalgte læresteder i 2016.

Lærested	Undervisning	Faglig veiledning	FoU	Administrasjon	Museumsvirksomhet	Kunstnerisk virksomhet	Utadrettede oppgaver	Profesjonell yrkesutøvelse	Antall respondenter
Universitetet i Bergen	33	15	29	17	1	0	3	2	388
Universitetet i Oslo	32	16	30	16	1	0	4	2	556
UiT - Norges arktiske universitet	36	12	31	15	0	0	3	1	362
NTNU	37	16	27	16	0	1	3	1	702
NMBU	36	15	26	16	0	0	3	3	148
Universitetet i Stavanger	39	13	28	14	1	1	4	1	194
Universitetet i Agder	45	9	27	14	0	1	3	1	187
Nord Universitet	45	8	28	15	0	1	3	1	156
Norges Handelshøyskole	33	11	33	18	0	0	3	1	66
Handelshøyskolen BI	40	10	35	10	0	0	4	1	96
Høgskulen i Volda	42	6	34	14	0	1	3	1	56
Høgskulen på Vestlandet	46	8	26	16	0	1	2	1	195
Høgskolen i Innlandet	41	9	31	14	0	0	3	1	120
Høgskolen i Østfold	49	5	27	14	0	0	4	1	94
Høgskolen i Oslo og Akershus	43	8	30	14	0	1	3	1	242
Høgskolen i Sørøst-Norge	46	10	26	13	0	1	4	1	244

¹Førstestilling omfatter professor, dosent, førsteamanuensis og førstelektor.

Kilde: NIFU

Tabell V.3 Tidsbruk blant professorer ved utvalgte læresteder i 2016.

Lærested	Undervisning	Faglig veiledning	FoU	Administrasjon	Museumsvirksomhet	Kunstnerisk virksomhet	Utadrettede oppgaver	Profesjonell yrkesutøvelse	Antall respondenter
Universitetet i Bergen	29	16	30	17	1	0	4	3	228
Universitetet i Oslo	28	17	32	17	1	0	4	1	333
UiT - Norges arktiske universitet	28	15	32	18	1	1	4	1	136
NTNU	31	20	27	17	0	1	3	1	337
NMBU	32	17	29	16	0	0	3	2	71
Universitetet i Stavanger	33	16	35	12	0	1	3	1	71
Universitetet i Agder	34	13	33	15	0	1	3	1	67
Nord Universitet	33	19	30	15	0	0	4	0	34
Norges Handelshøyskole	34	13	33	17	0	0	3	1	43
Handelshøyskolen BI	30	13	40	11	0	0	6	1	37
Høgskulen på Vestlandet	36	15	32	14	0	0	2	1	34
Høgskolen i Innlandet	30	13	37	16	0	1	3	0	38
Høgskolen i Oslo og Akershus	29	10	37	16	0	1	5	1	49
Høgskolen i Sørøst-Norge	36	17	29	13	0	0	4	0	66

Kilde: NIFU

Tabell V.4 Gjennomsnittlig arbeidstid per uke i 2016 etter kjønn og stilling.

Stilling	Kvinne	Mann	Totalt	Antall re- sponden- ter	Kvinne- andel (%)
Professor	49,9	48,5	48,8	1 096	27 %
Dosent	46,3	47,3	47,0	53	36 %
Førstemanuensis	45,2	45,0	45,1	1 196	47 %
Førstelektor	43,4	42,1	42,8	299	56 %
Universitet og høg- skolelektor m.fl. ¹	42,6	41,9	42,3	898	59 %
Postdoktor	43,2	45,4	44,4	292	47 %
Forsker	43,4	44,2	43,9	175	43 %
Stipendiat	41,9	43,4	42,6	1 005	54 %
Høgskolelærer	40,2	41,2	40,7	47	47 %

¹Omfatter også amanuensis og spesialiststillinger tilknyttet profesjonsutdanningene.

Kilde: NIFU

Tabelloversikt

Tabell 2.1 Antall respondenter i Tidsbruksundersøkelsen og relativ fordeling på stilling for disse, samt tilsvarende fordeling av personalet ved universiteter og høyskoler i Norge i 2016.	20
Tabell 3.1 Endringer i tidsbruk for professorer 2000-2016 etter lærestedstype.....	36

Figuroversikt

Figur 2.1 Vitenskapelige/faglige stillinger ved universiteter og høyskoler ¹ i Norge i 2016 ² etter stilling ³ og lærestedstype. Prosent.....	18
Figur 2.2 Stillingsstruktur etter fagområde i 2016.....	19
Figur 3.1 Fordeling av arbeidstid ved universiteter og høyskoler i 2016 for utvalgte faste vitenskapelige og faglige stillinger ¹ . Prosent.....	22
Figur 3.2 Fordeling av arbeidstid ved universiteter og høyskoler i 2016 for utvalgte midlertidige stillinger. Prosent.....	23
Figur 3.3 Tid til undervisning ved universiteter og høyskoler i 2016 etter stilling.....	25
Figur 3.4 Tid til faglig veiledning ved universiteter og høyskoler i 2016 etter stilling.....	26
Figur 3.5 Tid til FoU ved universiteter og høyskoler i 2016 etter stilling.....	29
Figur 3.6 Fordeling av arbeidstiden i 2016 for vitenskapelig og faglig personale i førstestilling ¹ etter fagområde.....	32
Figur 3.7 Fordeling av arbeidstiden i 2016 for professorer etter fagområde.....	33
Figur 3.8 Fordeling av arbeidstiden i 2016 for universitets- og høyskolelektorer etter fagområde.....	33
Figur 3.9 Fordeling av arbeidstiden i 2016 for vitenskapelig og faglig personale i førstestilling ¹ etter lærestedstype ²	34
Figur 3.10 Fordeling av arbeidstiden i 2016 for professorer etter lærestedstype ¹	35
Figur 3.11 Fordeling av arbeidstiden ¹ for ansatte i førstestilling i 2010 og 2016 etter lærestedstype.....	38
Figur 4.1 Gjennomsnittlig arbeidstid per uke i 2016 etter stilling.....	40
Figur 4.2 Gjennomsnittlig arbeidstid per uke for personale i førstestilling ved universiteter og vitenskapelige høyskoler i 2000, 2010 og 2016.....	40
Figur 4.3 Gjennomsnittlig arbeidstid per uke for professorer ved universiteter og vitenskapelige høyskoler i 2000, 2010 og 2016.....	41

Figur 4.4 Gjennomsnittlig arbeidstid per uke i 2016 for utvalgte stillinger ¹ etter kjønn.	42
Figur 4.5 Gjennomsnittlig arbeidstid per uke i 2016 for professor, postdoktor og stipendiat etter arbeidsoppgave og kjønn.	43
Figur 5.1 Stillingsstruktur ved universiteter og høyskoler i 2001 - 2016.....	47
Figur 5.2 FoU-årsverk etter stillingskategori ¹ 2001-2015.	48

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no